

Inkerin kulttuuriseura
Inkerin kulttuurin edistäjä ja elvyttäjä
vuodesta 1993

INKERIN KULTTUURIKANAVA

Inkerin kulttuuriseuran jäsenlehti 1/2014

Heimoveteraanien muistopenkki Putronniemessä s. 8

TAPAHTUMAKALENTERI 2014

Kulttuurikahvilat kokoontuvat jälleen syksyllä perinteiseen. Luvassa on jälleen mielenkiintoisia vieraita ja kiinnostavia aiheita. Syyskuun kulttuurikahvila korvautuu teatteritapahtumalla. Marja-Liisa Vartion elämästä kertovan esityksen on ohjannut Eeva Litmanen. Kokoontumispäivät tosin hieman vaihtelevat, lokakuuhun saakka, mutta sen jälkeen palataan keski- viikkoiltapäivään.

ELOKUU 12.8. KLO 15

Paimenpoika Inkeristä. Eero Pitkäsen kirjan julkistamistilaisuus Inkerikodissa.

SYYSKUU 11.9.2014 KLO 19.

Musiikkiteatteri Kapsäkki. Marja-Liisa Vartio. Hänen olivat sanat. Ja intohimo. Ja intohimo sanoihin.

KUULUTKO SUKUUNI -TAPAHTUMA

11.–12.10.2014 Vantaan ammattiopisto Varian Tennistien toimipisteessä Tennistie 1, 01370 Vantaa (lähellä Hiekkaharjun rautatieasemaa). Inkerin kulttuuriseuralla on tapahtumassa oma osasto.

KULTTUURIKAHVILAT

LOKAKUU 5.10. KLO 13.30

Taisto Raudalainen, Viron Inkeri-lehden päätoimittaja, kertoo aiheesta Perinne elää henkilökohtaisissa kertomuksissa: Inkerinsuomalaisen elämäkertakeronnan perinnesidonnaisuus. Paikka: Inkerikoti Karjalatalon 2. kerros.

LOKAKUU 29.10.2014 klo 17

Toimittaja Arvo Tuominen kertoo tuoreesta kirjastaan Russki Helsinki. Arvo Tuominen on Yleisradion toimittaja ja palkittu dokumentaristi. Hän on työskennellyt A-studiossa ja ohjannut lukuisia suomalaisia dokumenttielokuvia. Kirjassa on runsaasti kiinnostavia yksityiskohtia ja tarinoita. Helsingin venäläisiä kiinnostavat kohteet käydään läpi talo talolta ja patsas patsaalta. Arvon johdatuksella on mahdollista oppia Helsingistä mielenkiintoisia uusia näkökulmia ja tarinoita. Paikka: Inkerikoti. Karjalatalo.

MARRASKUU 19.11.2014 klo 17

Illassa Mirja Kemppinen kertoo viime vuonna ilmestyneestä Liekku-eepoksestaan ja inkeriläisestä kansanrunoudesta, johon teos perustuu. Paikka: Inkerikoti. Karjalatalo.

TEATTERITAPAHTUMA

11.9.2014 klo 19

Musiikkiteatteri Kapsäkki

MARJA-LIISA VARTIO HÄNEN OLIVAT SANAT JA INTOHIMO JA INTOHIMO SANOIHIN

Marja-Liisa Vartio täyttäisi 90 vuotta 11.9.2014. Musiikkiteatteri Kapsäkki juhlistaa merkkipäivää Vartion nuoruuden päiväkirjoihin, proosatuotantoon sekä lyriikkaan pohjautuvalla teoksella. Näyttämölle piiryy rohkean nuoren naisen elämä: epävarma kirjailijan alku nuoruuden ystävineen, ristiriitainen perhe, sota, rakkaudet sekä avioliitot sekä kirjailijuuteen kasvaminen. Tarina, jonka poimuista puhkeaa oman aikansa naiseuden tarkka kuvaaja.

Näyttelijät: Elisa Salo ja Eero Ojala

Dramaturgia: Eeva Litmanen ja Marianna Stolbow

Äänisuunnittelu: Jan Noponen

Ohjaus: Eeva Litmanen

Nuoruuden päiväkirjat toim. Anna-Liisa Haavikko

Musiikkiteatteri Kapsäkki

Hämeentie 68

09-2600907

Liput 22 euroa.

Varaukset sähköpostilla koivujatahti@inkeri.com

SISÄLLYS

Tule mukaan vaikuttamaan	3
Paimenpoika Inkeristä	4
Inkeriläisten marttyyrien muistolle	5
Inkerikot ja vatjalaiset ahtaalla	6
Upea Inkeri-konsertti Taipalsaaren kirkossa	7
Heimosotilaiden muistoksi	8
Muistopenkkejä maailmalta	9
Muistorasiat-projekti päättyi Suomeen	11
Aistimuistoissa peilautuvat kulttuurit	13
Muistoja kaikkien aistien kautta	16
Elämän pikku nautinnot	18
Fygo – eurooppalaiset tutustuvat toisiinsa ja sukupolvet lähestyvät toisiaan	20
Katoavien kielten ja uhanalaisten kulttuurien tukea	23
Saavutettujen tulosten arviointi	24
Hevosten ja pukinpäivä ja muita syksyn perinnejuhlia	26
Inkeriläistä sukututkimusta	27
Inkeröisten kansanmusiikkia levyllä	28
Leningradin saartorenkään suomalaisista	29
Markkinahumua ja kansankulttuuria vatjalaisten ja inkerikkojen kesäjuhlilla	31

Kansikuva: Heimoveteraanien muistopenkki Putronniemessä. Kuva Kaisa Maliniemi.

Toimintavuosi 2014 on tätä kirjoitettaessa jo puolessa välissä. Se on ollut Inkerin kulttuuriseururan toiminnassa myös muutosten vuosi. Seuran toimisto muutti keväällä Wallininkadun huoneistosta Karjalalolle, jonka 3. kerroksesta löytyi vapaa huone. Karjalatalossa tulee toimeen ilman omaa kokoustilaa, koska talosta löytyy tapahtumia varten erikokoisia saleja.

Muutos on myös se, että seuralla ei enää ole toimistohenkilökuntaa. Lähes koko toimintansa ajan oli mahdollista saada tai työllistää pitkäaikaisyöttömiä palkkatuen turvin. Ensi aikoina työttömän sai työvoimatoimistosta töihin puoleksi vuodeksi ja työvoimatoimisto maksoi työttömän palkan. Sitten käytäntö muuttui, ja työsuhde solmittiin yhdistyksen kanssa, joka sai työllistetyn palkanmaksuun tukea. Korvausten määrä on laskenut koko ajan ja vastaavasti yhdistyksen oma osuus on kasvanut. Kukaron pohjalta ei enää löydy tarpeeksi euroja. Yritämme järjestää niin, että toimistolla on päivystys keskiviikkoisin iltapäivällä vapaaehtoisvoimin ja muina aikoina voi asioida soittamalla etukäteen ja sopimalla tapaamisesta.

SEURAN HALLITUS

Viime syyskokouksessa asialistalla oli hallituksen ja puheenjohtajan valinta seuraavaksi kahdeksi vuodeksi. Olen vetänyt seuraa jo yli 20 vuotta ja olisin ollut valmis luovuttamaan puheenjohtajan nuijan seuraajalle. Kun etukäteistunnusteluista huolimatta sopivia ehdokkaita ei ilmaantunut, lupasin jatkaa tehtävässä niin kauan, kunnes seuraaja löytyy. Vetoan vakavasti jäsenistöön ja rohkaisen ottamaan yhteyttä, jos tunnet vetoa puheenjohtajaksi. Tehtävä on monipuolinen ja tarjoaa näköalapaikan inkeriläisyyteen. Toivoisin hartaasti yhteydenottoja mieluummin heti ja ainakin ennen lokakuussa pidettävää syyskokousta.

Muut hallituksen jäsenet toimikaudella 2014–2015 ovat: Aune Kämäräinen, varapuheenjohtaja ja hallituksen sihteeri, Marja Karhula taloudenhoitaja sekä jäsenet: Irina Terävä ja Toivo Tupin, varajäsenet: Galina Sparane ja Pekka Wikberg.

TOIMINTAA 2014

Kymmenen viimeisen vuoden aikana lähialueyhteistyö- ja kansainvälisillä projekteilla on ollut keskeinen osa Inkerin kulttuuriseururan toiminnassa. Lähialueyhteistyöprojektien kautta on mm. tuettu suomen kielen koulutusta, inkeriosten ja vatjalaisten kielen ja kulttuurin elvyttämistä ja koulutettu Inkerin palveluta-

TULE MUKAAN VAIKUTTAMAAN

lojen henkilökuntaa. Kansainvälisten oppimiskumppanuusprojektien kautta on saatu uusia ideoita omaan toimintaan ja koulutettu luovaa muistelutyötä useissa eri Euroopan maissa. Projektien myötä on syntynyt toimivia suhteita niin Venäjällä ja Virossa toimiviin inkeriläisjärjestöihin kuin luotu siteitä eri Euroopan maiden organisaatioihin. Erityisen iloisia olemme Norjassa asuvien kveenien kanssa virinneestä yhteistyöstä.

Totuttuun tapaan syksyllä käynnistyvät Kulttuurikahvilat, kerran kuukaudessa keskiviikkona. Keväällä kokeilimme kulttuurikahviloiden ja Suomen Inkeri-Liiton Inkeri-iltapäivien yhdistämistä, mutta saadun palautteen perusteella lauantai ei ole paras mahdollinen kokouspäivä. Lokakuun Kulttuurikahvila toteutetaan vielä yhdessä Inkerinpäivän tilaisuutena 5.10., jolloin vieraana on Viron Inkeri-lehden päätoimittaja Taisto Raudalainen. Lokakuun viimeisenä keskiviikkona vieraaksi saadaan toimittaja Arvo Tuominen, joka on tehnyt loistavia dokumentteja Venäjältä ja myös inkeriläisistä ja marraskuussa vuorossa on tutkija Mirja Kempainen, jolta ilmestyi kirja Lieku. Lokakuussa on totuttuun tapaan myös Kuulutko sukuuni –tapahtuma, jossa Inkerin kulttuuriseuralla on sukututkimuspiste. Luvassa on siis kulttuurisesti monipuolinen syksy.

JOSPA...

Mielenkiintoista on, että tämä kulttuurityö synnyttää aina uusia haasteita sitä mukaa, kun aikaisempiin ehditään vastata. Vatjan ja inkeriosten kielen ja kulttuurin elvytystoimet ovat olleet lähellä sydäntämme. Jotain olemme jopa saaneet yhteistyössä paikallisten järjestöjen kanssa aikaan, mainittakoon esimerkiksi vatjan kielen kesäkurssit ja Internetissä päivittäin ilmestyvä vatjankielinen sana sivulla Vadda tšeeeli, sana vatjaa päivässä. Kyseistä sivua seuraa peräti 460 henkilöä, lähes satakertainen määrä vatjan kielen puhujiin nähden. Vielä tänä vuonna ilmestyy maailman ensimmäinen vatjankielinen alkeislukukirja. Kulunut 20 vuotta on osoittanut selvästi, miten monipuolista ja kiehtovaa inkeriläisen kulttuurin vaaliminen voi olla. Inkerin kulttuuriseura on koko toimintansa ajan toiminut tuntosarvet herkkinä ja askeleen edellä mui- ta löytäen kyntämättömiä kulttuurin sarkoja. Työtä on paljon, mutta tekijöitä kaivataan.

Helena Miettinen
Puheenjohtaja
Inkerin kulttuuriseura

PAIMENPOIKA INKERISTÄ

EERO PITKÄSEN ELÄMÄKERTAKIRJA ILMESTYY 12.8.2014

Inkeristä paenneen Eero Pitkäsen muistelmateos tarjoaa uutta tietoa 1930-luvun oloista Inkerissä sekä Hangon ja Jollaksen vastaanottoleireistä. Hatunnoston arvoista on, kun 93-vuotiaasta ihmisestä tulee esikoiskirjailija.

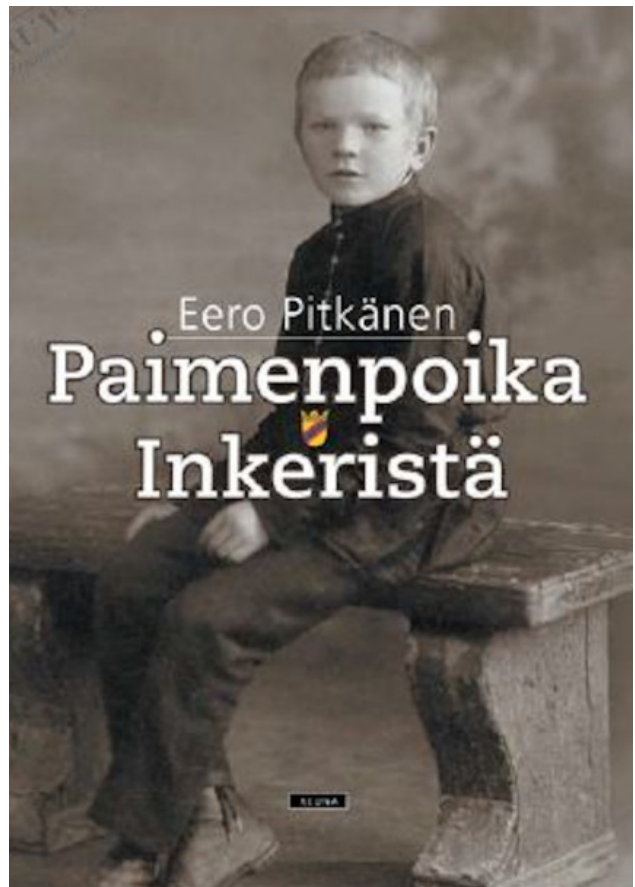
Eero Pitkänen on kirjoittanut koko ikänsä: muistoja lapsuudestaan Inkerissä Purnun kylässä ja Toksovassa, kokemuksia kollektivisoinnista, omaisuuden takavarikoinnista, propagandasta ja yksityisten talonpoikien syrjinnästä, karkotuksista ja pakomatkasta Suomeen, runoja Siperian puuvillapelloilla kuolleelle suurelle rakkaudelle ja synnyinmaalle Inkerille. Kirjoituksia on julkaistu lehdissä, ja nyt ne ilmestyvät laajana muistelmateoksena.

Vuodesta 1935 lähtien Eero Pitkänen oli Suomessa, ensin Karjalassa vanhoillisen setänsä kasvattina, sitten vapaaehtoisena talvisodassa ja jatkosodassa, haavoittuneena sotasairaaloissa ja rintamaupseerina kouluttamassa seuraavia lähti- jöitä. Sodan loppuvaiheessa Pitkänen toimi Hangon ja Jollaksen vastaanottoleirien päällikkönä.

Leirien kautta kulki tuhansia karkotettuja ja paenneita inkeriläisiä ja eestiläisiä. Poikkeusoloissa ei aina ollut aikaa hakea ihmiskohtaloiden ratkaisemiseen virallisia päätöksiä. Kuumat puhelinlinjat valtionjohtoon ja poliitikkoihin auttoivat järjestämään majoituksen ja kuljetuksen ihmisille, jotka venäläiset välillä vaativat poistettaviksi alueeltaan, välillä palautettaviksi. Leirin päällikön oli väistämättä toimittava salassa, mutta öisistä salakuljetuksista ei hän eikä kukaan hiljaisen luvan myöntäneistä ole uskaltanut tähän mennessä kertoa.

Laaja muistelmateos *Paimenpoika Inkeristä* ilmestyy Suomessa vasta nyt, kun kannessa voi olla Inkerin vaakuna ja inkeriläisten kohtelusta sota-aikana saa puhua ääneen.

Kirjaan on piirretty Eero Pitkäsen muistikuvien mukaan kartta Inkerin alueesta, jossa ovat vanhat yksiraiteiset radat ja maantiet, inkeriläiset kylät, venäläisen "paligoonan" kymmenien kilometrien pituinen ampumarata ja pakoreitti Suomeen. Kirjassa on mustavalkoisia valokuvia 1900-luvun alkupuolelta ja värikuvaliite.

Kutsu kirjan- julkistukseen

Toivotamme Sinut
lämpimästi tervetulleeksi
tiistaina 12. elokuuta 2014
klo 15 alkaen Karjalatalolle
Eero Pitkäsen kirjan
"Paimenpoika Inkeristä"
julkistamistilaisuuteen.

Kirja julkistetaan Helsingin Käpylässä,
Karjalatalon Inkeri-kodissa, Käpylänsukuja 1,
2. kerros, opastus pääovelta.

INKERILÄISTEN MARTTYYRIEN MUISTOLLE

TYYNE MARTIKAINEN: INKERINSUOMALAISTEN OIKEUS MUISTOON. ”ETTÄ KETÄÄN HEISTÄ EI UNOHDETTAISI”. SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI, TURKU. 2014.

Inkerinsuomalaisten kohtaloista on kirjoitettu paljon. Kertomuksissa toistuvat samantapaiset kokemukset. Lapsuusmuistoissa oli usein rauhallinen ja turvallinen elämä kotikylässä. 1920-luvulla alkoi kolhoosien perustaminen, väestön pakottaminen niihin ja varakkaampien ihmisten julistaminen ”kulakeiksi”- sellaiseksi voitiin leimata jopa yhden lehmän omistaja. Seurasi inkerinsuomalaisten ankara vaino. Ihmisiä noudettiin yöllä, pidätettiin ja vietiin tuntemattomiin paikkoihin vangiksi, työleireille tai ammuttavaksi. Moni katosi. Perheet hajosivat. 2. maailmansodan jälkeen ei kotiseuduille ollut palaamista. 1943 inkerinsuomalaisia evakuoitiin Suomeen, jonne osa jäi kokonaan, jotkut jatkoivat pakoaan Ruotsiin. Rauhanteon jälkeen Neuvostoliitto kuljetti Suomeen jääneitä hirvittäviin oloihin Siperiaan tai muille kaukaisille seuduille. Inkerinmaa oli tuhottu ja sen kansa hajotettu. Näistä vaiheista on kirjoitettu paljon kauno- ja tietokirjallisuutta.

Tyine Martikainen on halunnut osaltaan

kunnioittaa inkerinsuomalaisten kohtaloita. Hän on tehnyt suuren työn etsimällä karkotettuja ja heidän jälkeläisiään Suomesta, Ruotsista, Pietarista ja Inkerinmaalta, Virosta ja Siperiasta. Hän on haastatellut näitä ihmisiä, kirjannut muistiin heidän tarinoitaan ja ottanut talteen valokuvia. Hän viivähtää useaan kertaan kuuluisalla joukkohautapaikalla Levashovossa. Kun tiedot on kerätty 2000-luvulla, on vanhempi polvi ehtinyt jo kuolla ja talteen on saatu nuoremman polven muistoja sukulaisistaan. Kirjan alkuun on sijoitettu laajahko selostus inkeriläisten historiasta yleensä. Se ei tässä yhteydessä liene tarpeen. Aiheesta on olemassa paljon kirjallisuutta.

Kirjaa on hieman vaikea lähestyä, sillä se ei ole oikein historiateos eikä muistelmakaan. Haastatteluja ja joidenkin haastateltujen itse kirjoittamia tekstejä on ryhmitelty tavalla, joka ei ainakaan selkeytä kokonaisuutta. Yksityiskohtien runsaus hautaa pääjuonet alle. Henkilöt esitellään viitenä ryhmänä sen mukaan, mistä heidät on tavoitettu. Ei käy ilmi, onko haastatteluja käytetty sellaisinaan vai toimitettu. Monet inkerinsuomalaiset toki puhuvat moitteetonta suomea, mutta tarinat olisi voinut jättää alkuperäiseen asuunsa tai sitten toimittaa kunnolla kirjakielelle. Jälkimmäistä vaihtoehtoa käyttäen ei mitään tärkeää olisi menetetty, ja tekstien luettavuus olisi kohentunut.

Tekstit ovat hyvin erilaisia, oikeastaan yhteismitattomia. Aina ei käy ilmi, onko kyseessä ko. henkilön haastattelu vai kirjoittajan oma teksti. On pitkäköjä sukuhistorioita kuten Kähärien, Parkkisten ja Jääskeläisten tapauksessa. On muutaman rivin tekstejä, joista käy ilmi vain joitakin hajatietoja ko. ihmisestä. Tarinat toistavat samoja tapahtumia – inkeriläiskohtalot noudattivat paljolti samaa kaavaa. Kirjoittaja lienee pyrkinyt laatimaan luettelon kaikista tavoittamista elämäntarinoista ”että ketään ei unohdetaisi” – siis tekemään ”martyrologian”, jollaisia on esim. Pietarin seudulla tehty jo kymmenien niteiden verran. Vainottuja ja tapettuja kun oli inkerinsuomalaisten lisäksi paljon muitakin. Tästä näkökulmasta Martikaisen kirja voisi toimia

Kuvassa Soikkolanniemelle suunniteltu tehdaspuisto. Vaikka osa kylistä jäisikin koskematta, tehdasalue jyräisi alleen inkeroisten metsät ja laidunmaat. Myös satama-alue laajenisi entisestään. Kemialliset tehtaot merkitsevät myös ympäristöuhkaa.

hakuteoksena vainotuista inkerinsuomalaisista. Mutta sellaiseksi se on aivan liian jäsentämätön. Esim. aakkosjärjestykseen laitettu tarinaluettelo olisi kätevämpi. Lopussa tarvittaisiin henkilöhakemisto, jonka avulla ihmisiä ja heidän tietojaan voisi etsiä.

Kustantajan asia olisi ollut ehdottomasti vaatia paikannimien, oikeinkirjoituksen ja keskeisten asiatietojen oikeellisuuden tarkastamista. Nyt mukaan on päässyt virheellisiä tai väärin transliteroituja paikannimiä. Selitykseksi ei riitä se, että kertoja on sanonut nimen niin. Valokuvia on sekä vanhoja perhemuistoja että haastattelujen aikana tehtyjä. Onpa mukana myös kuvia, joista ei ole mitään tietoa. Sellaisia on kirjassa esim. perhekuvat sivulla 132. Sellaiset eivät palvele mitään tarkoitusta, kirjassa niistä ei ole hyötyä. Valokuva ilman tietoa on arvoton.

Mutta tällaisenaan kirja toimii myöhäisenä kunnianosoituksena, ”muistoalbumina” siinä mainituille, kovia kokeneille ihmisille ja heidän sukulaisilleen, ja sellaisena sillä on arvonsa.

Aune Kämäräinen

INKERIKOT JA VATJALAISET AHTAALLA

Inkeröiden ja vatjalaisten perinteiset asuinalueet ovat entistä uhatumpina. Jo Laukaansuun jättiläsatama on jyrännyt alleen vatjalaiskyliä ja vaikeuttanut Soikkolanniemen inkerikkojen perinteisen elinkeinon, kalastuksen harjoittamista. Kalastajaveneillä ei ole enää asiaa merelle. Uusin uhka on Soikkolanniemelle suunniteltu jättiläismäinen tehdaspuisto. Paikalliset kanasalaisjärjestöt Soikula-seura ja Vatjan kulttuuriseura ovat vedonneet YK:n alkuperäiskansojen pysyvään foorumiin (UNPFII). Sekä inkeröisillä että vatjalaisilla on Venäjällä alkuperäiskansan status.

25.6.2014 YK: alkuperäiskansojen pysyvän foorumin jäsen Oliver Loode vieraili Kingisepin piirissä Leningradin alueella perehtymässä alueen alkuperäiskansojen: vatjalaisten ja inkeröiden tilanteeseen. Kingisepin piirissä. Vierailu tehtiin, koska inkeröiden Soikula-seura on huolissaan perinteisten asuinalueittensa kohtalosta, koska Soikkolanniemelle on valtavan tehdaspuiston rakentamista, jonne on suunniteltu ”Baltijskij Karbomidnij Zavodin” kemikaali- ja lannoitetehtaita.

Loode tapasi mm. Kingisepin piirin johtajan Viktor Gshelen sekä inkeröiden sekä vatjalaisten järjestöjen edustajia, kylänvanhimpia ja paikallisia asukkaita. Tapaamiset järjestettiin rakentavassa ilmapiiirissä, ja kaikki osapuolet ilmaisivat kiinnostuksensa asian ratkaisemiseksi kunnioittamalla ja samalla tukien Kingisepin alueen taloudellista kehitystä.

Erisuuntaiset näkemykset eivät kuitenkaan hävinneet. Päälimmäisiksi esteiksi jäivät luottamuksen puute sekä ristikkäiset käsitykset alkuperäiskansojen oikeuksista.

Looden mukaan olisi erittäin suositeltavaa, jos osapuolet pystyisivät keskustelemaan siitä, miten pystytään kunnioittamaan Venäjän federaation lainsäädännössä ilmaistuja alkuperäiskansojen oikeuksia, jotka noudattavat myös YK:n alkuperäiskansojen oikeuksista antaman julistuksen periaatteita.

Looden mielestä toimivan ratkaisun löytyminen Kingisepin alueella voisi toimia hyvänä esimerkkinä alkuperäiskansojen oikeuksien suojelemisessa koko Venäjällä ja myös muualla maailmassa.

Mielenkiintoista on sekin, että Soikkolanniemelle suunniteltu tehdaspuisto ja sen mahdolliset vaikutukset Suomenlahden tilaan, eivät tunnu kiinnostavan suomalaisia viranomaisia eikä myöskään lehdistöä, vaikka vuosi 2014 on virallisesti nimetty Suomenlahdivuodeksi. Se on Suomen, Venäjän ja Viron yhteinen ohjelma, jolla luodaan yhteistyötä, välitetään tietoa ja etsitään keinoja Suomenlahden kestävästä käytön turvaamiseksi.

UPEA INKERI-KONSERTTI TAIPALSAAREN KIRKOSSA

Aira Kietäväisen kaunis sopraano helisi kilpaa Annikki Smolander-Hauvosen harjoituttaman kanteleorkesterin kanssa tunnelmallisessa Taipalsaaren kirkossa.

Taipalsaaren kirkossa pidettiin 18.5.2013 klo 15 ennen kuulematon Inkeri-konsertti, jonka ohjelmisto koostuu kahden upean inkeriläissäveltäjän Mooses Putron ja Albert Pettisen (1937–2002), sävellyksistä, jotka Suomessa ovat tosin suurelle yleisölle muutamaa lukuun ottamatta tuntemattomia. Kumpikin säveltäjä kiinnittyy kuitenkin Etelä-Karjalaan. Vuonna 1919 jäljettämiin kadonnan Pietarin Marian kirkon urkurin, säveltäjän Mooses Putron kesähuvila oli Taipalsaaren Karhunpäässä ja Albert Pettisen suku on lähtöisin Savitaipaleelta. Vuodesta 2010 Putronniemi on toiminut Mooses Putron kotimuseona.

Putron sävellyksistä tunnetuimpia ovat Inkerin kansallislaulu Nouse Inkeri ja Suomessa rakastettu virsi Rukous. 18.5. konsertissa kuullaan näiden lisäksi kattava läpileikkaus Mooses Putron ja Albert Pettisen keskeistä tuotantoa instrumentaalimusiikkina sekä kuoro- että soololauluina taitavien esiintyjien tulkitsemana. Espoosta saapuu ympäri maailmaa konsertoinut kante-

leorkesteri Käenpiiat, musiikin tohtori Annikki Smolander-Hauvosen johtamana. Kuoroesityksistä vastaavat Lappeenrannan Karjalakuoro ja Ylämaan kirkkokuoro, sekä mezzosopraano Aira Kietäväinen säestäjänään pianisti Timo Koskinen, joka on voittanut mm. Ilmari Hannikainen - pianokilpailun vuonna 1978 ja toisen palkinnon Maj Lind - pianokilpailuissa 1988.

Konserttipäivänä ilma suosi tapahtumaa. Konserttivieraita oli tulossa Helsingistä saakka. Ennen konserttia Suomen Inkeri-liiton ryhmä tutustui Mooses Putron kotimuseoon ja osallistui heimoveteraanien muistopenkin vihkimistilaisuuteen.

Ilahduttavan runsas yleisö oli saapunut Taipalsaaren kirkkoon kuuntelemaan harvinaista, monelle entuudestaan tuntematonta musiikkia. Maria Kuusiniemen harjoittamat kuorot soivat komeasti ja Aira Kietäväisen sopraano lumosi. Annikki Smolander-Hauvosen kanteleet helskyivät suloisesti.

HEIMOSOTILAINEN MUISTOKSI

Putronniemessä 18.5.2014 paljastettu muistopenkki on kunnianosoitus inkeriläisille heimosotilaille.

Inkeriläisiä sotilaita osallistui jatkosotaan kahdessa eri pataljoonassa: 12.11.1942 suomalaisten sotavangeiksi jääneistä, puna-armeijassa palvelleista inkeriläisistä, karjalaisista, vepsäläisistä miehistä perustettu Heimopataljoona 3 ja 23.11.1943 perustettu, inkeriläisistä vapaaehtoisista koottu Erillinen pataljoona 6.

Heimopataljoona 3:ssa oli 423 inkeriläistä sotilasta. Koulutuksen jälkeen pataljoona oli asemassa Kannaksella ja osallistui kesäkuussa 1944 suurhyökkäykseen. Syksyllä pataljoona toimi sadonkorjuussa 4.9–7.10.1944 Ruokolahdella, josta se siirrettiin 8.10. Oulun kautta Yli-Tornioon. 25.10 ilmoitettiin pataljoonan kotiuttamisesta. Pataljoona purettiin Raahessa 3.11.1944 ja lastattiin kuljetusjunaan. Kun miehille selvisi määräsä, heimosotureista karkasi jo Raahessa 14 miestä. Matkalla Raahesta Naarajärven sotavankileirille junan kyydistä karkasi 657 miestä. Perille Naarajärvelle tuli vain 212 miestä.

Toinen ns. heimopataljoona oli Erillinen Pataljoona 6, joka perustettiin Saksalaisten miehittäjien perustamasta Ost-Bataillon 664:sta, joka siirrettiin myös Suomeen joulukuussa 1943. Erillisessä pataljoonassa palveli kaikkiaan 729 inkeriläistä. Kannaksella Sakkolan Kiviniemessä saadun koulutuksen jälkeen pataljoona sijoitettiin etulinjaan Kivennavalle ja

Heimosotilas Korkkisen isätön perhe: Katri-äiti pienen Matti-pojan kanssa. Keskellä Arvo ja vieressä Maria. Heimoveteraanien asian vaaliminen on Arvolle tärkeä isän muiston takia.

pataljoona osallistui kesäkuussa 1944 suurhyökkäykseen Kannaksella.

Sekä Heimopataljoona 3:n että Erillinen Pataljoona 6:n miesten vaiheet sodan jälkeen olivat kovat. Neuvostoliitto vaati Suomen armeijassa palvelleita neuvostoliittolaisia ehdottomasti palautettaviksi. Luovutuksista tuli kipeä ja myöhemmin monenlaista arvostelua synnyttänyt seikka.

Kaikkiaan 654 HeimoP 3:n ja 187 Er.P 6:n vapaaehtoista lähetettiin vangittuina Neuvostoliittoon. Viimeinen inkeriläinen sotilas luovutettiin vasta keuhkälä 1955. Tuomiot olivat ankarina: 10–25 vuotta vankileiriä.

Neuvostoliittoon jäi palauttamatta 293 HeimoP 3:n ja 217 Er.P 6:n inkeriläistä sotilasta. Joitakin heistä jäi asumaan väärennyillä papereilla Suomeen. Suurin osa jatkoi matkaansa

Ruotsiin ja edelleen Kanadaan, Yhdysvaltoihin ja jopa Australiaan asti.

Suomi maksaa nykyisin rintamapalveluksessa olleille heimosotureille rintamalisää yhdessä erässä vuosittain ja he kuuluvat myös rintamaveteraanien kuntoutuksen piiriin.

Mooses Putron kotimuseon pihapiiriin Taipalsaa-reen pystytetyn muistopenkin lahjoitti Lahden seudun Inkeriseura. Teolle löytyy henkilökohtaiset taustat. Lahden seudun Inkeriseurassa aktiivisesti toiminut Arvo Korkkinen on myös Mooses Putron muistosäätiön hallituksen jäsen. Hänen elämänsä heimosotilaiden kohtalo on vaikuttanut varsin riipaisevalla tavalla. Arvon isä oli yksi ERP 6:ssa palvelleista heimosotilaista, jotka sodan jälkeen vietiin Neuvostoliittoon eikä hänen kohtalostaan sen jälkeen ole saatu mitään tietoa. Suomeen jäi äiti lapsilauman kanssa – ja ikuisen suru ja kaipaus.

Arvo Korkkinen paljastaa heimoveteraanien muistolle omistetun penkin Mooses Putron kotimuseon rannassa. Tapahtumaan osallistui Suomen Inkeriliiton kevätretkeläiset.

HEIMOSOTILAS KORKKISEN TIE INKERISTÄ SUOMEEN JA EDELLEEN SIPERIAAN

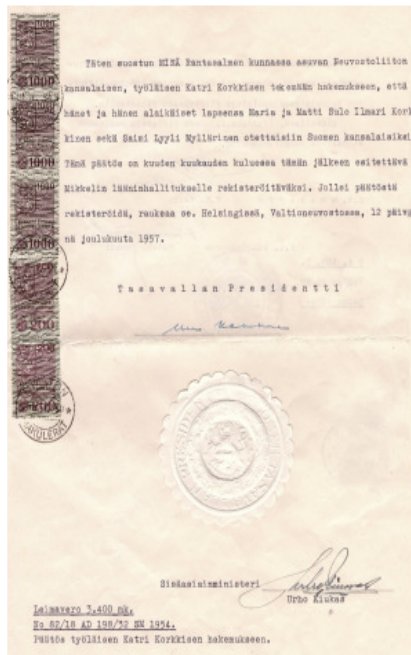
Tuutarissa Kippolan kylässä oli 28 taloa, valtaosa asukkaista oli Korkkisia ja Luukkaisia. Vuonna 1942 kylässä elettiin kolhoosiaikaa, yhteisiä olivat navetat, kanalrat, kasvitarhat, pellot sekä perunamaat. Kaikki elivät maataloudesta. Perheillä sai olla yksi oma lehmä, kanoja ja sika. Maata sai omaan käyttöön aarin verran. Omien eläinten pito oli vaikeaa, koska heinää sai vain tienvarsilta ja metsäsaarekkeista.

Isämme Matti oli syntynyt Tuutarissa 15.12.1903. Äitini Katri oli syntynyt Venjoella. Suuresa Saklinassa 15.3.1907. Ennen Suomeen lähtöä perheeseen kuului kolme lasta: Arvo, s. 8.3.1936, Maria, s. 4.4.1939 ja kastamaton tyttölapsi Hilja, jonka syntymäaika ei ole tiedossa.

Sota oli syttynyt Euroopassa ja kesällä 1941 Saksan armeija vyöryi Inkerin yli kohti Pietaria. Venäläisten pommitusten, saksalaisten siviileihin kohdistamien raakuuksien ja elintarvikkeiden pakko-ottojen takia inkeriläisille ei jäänyt elinmahdollisuuksia. Kun siirtyminen Suomeen tuli mahdolliseksi, alkoi vaellus Vieroon. Matkalla asuimme Korkan kylässä autiossa talossa. Pieni Hilja kuoli siellä, joko nälkään tai käärmeen pistoon. Tullessamme kerran sisälle, Hiljan vierestä luikerteli käärme. Lattia oli erittäin harva. Hautasimme Hiljan Kupansan hautausmaalle ja pystytimme multa sirenin kukkasia.

Korkan kylästä siirryimme Narvaan. Siellä oli saksalaisten komentokeskus, minkä vuoksi venäläiset pommittivat kaupunkia öisin rajusti. Syksyllä 1943 tuli lähtö Paldiskin leirille.

Saksalaisten leireillä oli tiukka kuri. Ruokana oli kauravelliä, jossa mukana olivat vihneet ja

Presidentti Urho Kekkonen päätös Suomen kansalaisuuden myöntämisestä Korhosen perheelle.

akanat. Velli saatiin syömäkelpoiseksi siivilöimällä se harson läpi. Äiti kävi salaa lähikyliässä vaihtamassa vaatteita ruokaan. Syksyllä äiti keräsi perunan emiä pelloilta ja paistoi niitä kaminan päällä. Vaikka aikaa on kulunut jo yli 70 vuotta, tunnen yhä suussani visvaisen emäperunan maun.

Leirillä hirtettiin inkeriläismies, joka oli varastanut kanttiniasta leipää. Häntä pidettiin yömaakellarissa ja aamulla olivat hirttäjäiset. Leiriläiset käskettiin ulos seuraamaan rangaistuksen täytäntöönpanoa. Vanhemmat olivat käskeneet lapset sisälle, mutta meillä pojilla oli aitiopaikka rapulta. Tapahtuma on syöpyntynyt muistiini viimeistä piirtoa myöten.

5.11.1943 saavuimme Turkuun, josta Nastolan karanteenileirin jälkeen Rantasalmelle 13.1.1944.

Isämme Matti Korhonen oli jo Inkerissä liittynyt Saksan armeijaan, josta hän liittyi vapaaehtois-

na Suomen armeijaan perustettuun ERP6:n 2. komppaniaan, jossa hän toimi hevosenmiehenä 9.12.1943–1.10.1944. Hän osallistui Korpikylän, Punnuksen ja Kuparsaaren taisteluihin. Rauhan tultua hän palasi Rantasalmelle ja osallistui maataloustöihin.

Syksyllä viljankorjuun aikaan ajoi maanviljelijä Erosen pihaan musta auto, josta nousi kirkonkylän poliisi Paukku sekä Valpon poliisi. He kysyivät Matti Korhokista, joka sattui olemaan aivan lähellä. Isä pidätettiin siinä samassa. Hänelle ei edes annettu mahdollisuutta käydä kotona. Nuorin poika oli vasta viikon vanha ja hänet kastettiin Varkaudessa isän muistoksi Matiksi. Minä puolestani olin paikalla pidätystilanteessa ja sain isältä linkkuveitsen.

Tämän jälkeen kuulimme isästä vain sen, että hän oli saanut 10 vuoden leirituomion. Hän oli kuollut vuonna 1955. Kun kuolinpäivästä ei ollut tietoa, äiti ja Rantasalmen kirkkoherra sopivat päiväksi 8.6.

Asuimme Rantasalmella ainakin kuudessa eri paikassa. Siellä sain puuseppäammattin kirkonkylässä Kautosen puuseppäliikkeessä sekä Osikonmäellä Väänäsen verstaalla.

Äitimme oli töissä kirkonkylän sairaalassa. Maria oli lapsenlittkana Savonlinnassa. Rantasalmi muodosti perheellemme hyvän kasvunlutan ja siitä ajasta on jäänyt vain hyviä muistoja. Vuosittain teemme perheen kanssa retken lapsuuden maisemiin.

Presidentti Kekkonen myönsi perheellemme joululahjaksi Suomen kansalaisuuden 12.12.1957.

*Arvo Korhonen
Mooses Putron muistosäätiön
hallituksen jäsen*

MUISTOPENKKEJÄ MAAILMALTA

Muistopenkki on muualla maailmassa, myös Virossa varsin yleinen tapa kunnioittaa edesmenneiden suurmiesten tai rakkaiden omaisten muistoa. Idea hankkia muistopenkkejä Mooses Putron kotimuseon pihapiiriin syntyikin 5.8.2013 Tartossa paljastetusta säveltäjä Albert Pettisen muistopenkeistä. Mitä ilmeisimmin tämän tapainen muistaminen on tällä hetkellä ilmassa. Loviisan Rantapuistoon on paljastettu tämän vuoden heinäkuun alussa taidepenkkejä, joista osa on omistettu nimetyille henkilöille.

Myös Lontooseen pystytettiin tänä kesänä 50 avointa kirjaa muistuttavaa taidepenkkiä. Ne on koristettu värikkäin kuvin, joissa seikkailevat klassikkokirjojen hahmot Maija Poppasesta, Sherlock Holmesiin ja James Bondiin. Hankkeen taustalla on kirjallisuutta ja lukemista edistävä hyväntekeväisyysjärjestö National Lietarcy Trust. Penkit ovat esillä syyskuun 15. päivään, jonka jälkeen ne myydään huutokaupalla, ja tuotto käytetään yhdistyksen toimintaan.

Putronniemestä halutaan muodostaa monikerroksinen muistojen puutarha, joten muistopenkit sopivat ympäristöön erinomaisesti. Jo nyt Putronniemen puutarhassa on ”tarinakasveja”: Keltosta tuodusta tammenterhosta versonut puuntaimi, autoituneen Markkovan Udestakylän paikalta revitty pensasruusu ja Memoryboxes-projektin inspiroima omenapuu.

Inkeriläisillä on paljon muisteltavaa, mutta vähän konkreettisia kohteita. Tavanomaisten muistolaattojen rinnalle tarvitaan myös luovempia vaihtoehtoja. Muistopenkki tarjoaa monia mahdollisuuksia luovaan muisteluun. Penkki-ideasta kiinnostuneet ottakaa yhteys toimistoon.

Lontoon taidepenkki: Leijona, velho ja vaatekaappi.

Loviisassa on lupa istua taiteen päälle

Kati Fors-Lounamaa kehottaa heittäytymään pitkäkeeseen tämän näivistisen, rehevän vaaleaverikon viereen.

Outi Paappanen on Loviisan Rantapuiston taidepenkkien kehittäjä.

LOVIISA | Loviisan Rantapuistossa saa todellakin ihon tuvan kanssa istua taiteen päälle. Kymmenen loviisalaistaiteilijaa on koristellut Rantapuiston uudet taidepenkit. Loviisan Wanhät Talot ry kutsui taiteilijat toteuttamaan kaupungin lahjoittamien penkkien oman taiteellisen näköyhteydenä vapaavalintaisesta aiheesta.

Kappelin puistoon tuotiin tänä vuonna uudet penkit ja vanhat siirrettiin Rantapuistoon. Penkit ovat Rantapuistossa ainakin tämän kesän, jonka jälkeen ne siirtyvät suojaan, sillä kaupunki ei ota vastuuta niiden kunnossapidämisestä. Loviisan Värisilmä on sponsoroinut penkkien maalaukseen käytetyt pellava- ja akryylivärit. Karvosen kultasepänliike taas lahjoitti taiteilijoiden nimilaaat jokaisen penkin kulmaan.

Kaisa Korpela kutsui hommiin joukon loviisalaisnuoria, mukana hänen entisiä oppilaitaan. Ovathan nuoret yksi merkittävä puistopenkin käyttäjäryhmä. Yksi maalauksista osallistui.

Etu Niemelä, Ines Lehtinen, Elii Uotinen ja Silja Liski ovat osallistuneet graffitipenkin maalamiseen. Ideoita on poimittu alan kirjallisuudesta ja elokuvista ja jatkettu oman mielikuvituksen tuotoksilla.

Suuret on setelit Tina Karvosen penkissä. Vihreät satsasen setelit toimivat kuin camouflage saden penkin maastoutumaan väriseen puistoympäristöön. – Jokaisella on henkilökohtainen suhde rahan. Penkkiä voi olla joko yleismaailmallinen tai yksilöllinen kannanotto rahan valtaan tai sen voi ottaa ihan vain huumorilla. Karvosen sanoo. Decoupage-tekniikalla penkin pintaan kiinnitetyt servetit pysyvät paikoillaan usean lakakerroksen alla.

Hanna Olán murkukupenkille kun istahtaa, alkaa peiffaa kutittaa. Hän tarkkaili muurahaisia ja havaitsi niiden skakareiden pitävän aavistuksenomaista rapinaa, kun tarpeeksi malttoi rauhoittua kuuntelemaan. Rauhoittuminen onkin yksi hänen ajatuksensa työn taustalla – pitää muistaa antaa niiden pököyissä villistävien muurahaisen rentoutua välillä. Olla kuvasi muurahaisia, tulot oli kuvattarrapaperille ja limaili sadat pienet pienet muurahaiset penkin pintaan.

– Äidin syliin haluaa jokainen, Aarne Kyröläinen sanoo. Työn nimi on ”Mother”.

Kanttori Suvri Aalto näki penkin rimat nuottiviivastona ja hänen mieleensä nousivat nuoruuden kesät ja Erkki Mehtälän säveltämä Eino Leinon runo Mirjammin laulu. ”...mä yössä ymmärsin tähtien kielen...” Hänen miehensä, ruotsinkielisen seurakunnan kirkkoherra, Karl af Hällström sanoi pyysytellessä poissa luomisen tieltä.

– Nyt on kesä ja kesällä korenot lentävät kohti isoa, lämmitä ja punaista. Ai mitä se on? Lämmitä, ihanaa, rakkautta, kesää, Kitty Tennberg sanoo.

Uhmakas koppakuoriainen pyrkii liikkemään kuningatar Loviisa Ulrikan profiilia, joka vääristyy, kun sitä katsoo hieman eri kulmista. Marjaleena Tuusulan on maalannut ruusukranssin ja silkkiäisperhosten kuvaamaan horvilemän siefämätöntä keveyttä ja kolme kruunua Ruotsin vallan symboliksi.

Muistilappu Hanna Olán penkissä kehottaa rauhoittumaan hetkeksi.

listuneista oli 14-vuotias Ines Lehtinen, joka kertoi harppitelleensa graffitien maalauksista nyt pari vuotta. – Innoituin graffiteista pari vuotta sitten ja olen sen jälkeen maallannut paperille. Nämä olivat ensimmäiset oikealle pinnalle tekemäni hahmot. En kuitenkaan aio siirtyä seinäpinnoille, vaan pitäydyn paperissa, Lehtinen sanoo.

MUISTORASIAT-PROJEKTI PÄÄTTYI SUOMEEN

Muistorasiat (Memoryboxes) -projektin viimeiseen tapaamiseen kokoonnuttiin Suomeen 28.5.–1.6.2014. Kolme ensimmäistä päivää työskenneltiin Taipalsaarassa ja perjantaisen työpajan päätyttyä kumppanit siirtyivät Helsinkiin 30.5.

Eurooppalaiset vieraat majoittuivat lomakeskus Karhupirttiin, jossa muutama vuosi sitten vieraili itäisen naapurimaan ja Suomen pääministerit. Perjantain työpaja pidettiin Mooses Putron kotimuseolla, Karhunpäässä. Suomen sää ei valitettavasti täysin suosinut vierailua. Pariviikkoinen helle päättyi kuin leikaten edellisenä päivänä ja säätiedotukset lupasivat Etelä-Karjalaan öistä lumisadetta. Siltä kuitenkin vältyttiin, mutta viisi lämpöastetta, rankka vesisade ja navakka tuuli tarjosivat riittävästi pohjoista eksotiikkaa. Onneksi jo kolmantena päivänä pilviverho repesi.

Tapaamisen asialistalla oli projektin viimeisen yhteisen tehtävän: elämän pikku ilojen kartoituksen tulokset omien kohde-ryhmien parissa. Muita tärkeitä asioita olivat projektin nettisivujen uudistus ja loppuraportin tekeminen.

Projektin nettisivuilla oli rakenteellisia ongelmia, kun omalle sivustolle ei pystynyt tekemään linkitettyjä sivuja. Tästä johtuen sivusto oli varsin kömpelö. Ongelma poistui, kun projektikoordinaattori Helene Sajons avasi uuden, toimivan sivuston, jonka rakenne on looginen ja sivuston ilme raikas. Tavoitteena on, että kaikki kertynyt materiaali talletetaan sivujen alle tietopankiksi.

Memoryboxes-projektin alkajaisiksi projektikumppanit olivat saaneet tehtäväkseen koota Philippe Delermin elämän pikku nautinnoista kertovassa kirjassa ”Ensimmäinen siemaus olutta ja muita pieniä iloja” olevan ”Omenoiden tuoksu” -tarinan herättämiä muistoja. Tehtävä oli haastava ja tulokset mielenkiintoisia. Mielikuvat kirjattiin muistiin ja visualisoitiin muistotyynyksi. Omenoiden tuoksun jälkeen on kerätty eri aistien kautta tallentuneita varhaisia muistoja, lauluja, leikkejä ja ruokamuistoja. Elämän pikku nautintoja, kuten muitakin projektin tuloksia selostetaan omassa artikkelissaan.

Kolmantena projektipäivänä palattiin projektin tapahtumiin ja työstettiin kuluneen kahden vuoden parhaista hetkistä muistelutekstiä.

Työpajan aluksi Aune Kämäräinen ja Helena Miittinen esittelivät Inkerin kulttuuriseuran muistelu-projekteja. Putronniemessä oli parhaillaan muistorasioiden ja tarinatyynejä näyttely, joten havaintomateriaalia oli runsaasti nähtävillä.

Kumppaneita oli etukäteen pyydetty poimimaan valokuvia projektin kohokohdista: tärkeistä hetkistä ja mielenkiintoisista tuokioista. Valokuvat oli aseteltu maittain esille ja kukin vuorollaan perusteli valintojaan ja kommentoi toistensa kokemuksia. Mielenkiintoista oli havaita, miten

toisten kokemukset laukaisivat omia muistoja ja tarinoita. Keskustelun jälkeen työskentely jatkui kahdessa ryhmässä ja tiimit saivat valita muistotyynyyn tulevat valokuvat koko valikoimasta ja sommittelivat niistä ehdotuksen keskuskuvaan. Lopullinen kuvakoollasi tehtiin tietokoneella ja tulostettiin kuvansiirtopaperille. Paikalle tuoduista kangasvalikoimista

löytyivät mieleiset kankaat, jotka osa kumppaneista ompeli itse tyynyiksi. Ilman Arja Niskanen-Rinteen ompeluapua, muistotyyny ei olisi valmistuneet työpajan aikana.

Työpajan päätteeksi Taipalsaaren sivistysjohtaja Kai Könönen tuli tervehtimään projektikumppaneita ja laulaja Aira Kietäväinen toi karjalaista kulttuuria kuuluviin laulullaan. Yllätysnumerona Putronniemen pihalle istutettiin omenapuu ja paljastettiin muistolaatta: In the memory of MemoryBoxes. The garden of reminiscence. (Muistorasia-projektin muistoksi. Muistojen puutarha). Omenoillahan oli tärkeä rooli koko projektissa ja Putronniemen puutarhan omenapuu muistuttaa saaduista tuloksista toivottavasti pitkään. Ensimmäisen lapiollisen heitti sivistystoimenjohtaja Könönen ja projektikoordinaattori Helene Sajonsin ja Inkerin kulttuuriseuran puheenjohtajan Helena Miittisen jälkeen muut halukkaat vuorollaan osallistuivat istutustalkoisiin.

Kahvin jälkeen bussi haki projektikumppanit Helsinkiin, jossa lauantaina tutustuttiin Suomen pääkaupungin nähtävyyksiin.

Kuvatekstit

Vasemmalla Heidi-vene lähdössä Saimaan risteilylle.

*Keskirivissä: Projektikumppanit perehtyvät Putrro-
niemen historiaan hiekkarannalla. Vieressä Rumya-
na Todorova istuttamassa muistojen omenapuuta.*

*Alakuvassa Taipalsaaren sivistystoimen johtaja Kai
Könönen ja laulajatar Aira Könönen esittävät mu-
siikkitervehdyksen: Karjalan kunnalla sopi täydelli-
sesti keväiseen ympäristöön.*

*Edellisellä sivulla projektikumppanit Karhupirtin
laiturilla.*

AISTIMUISTOISSA PEILAUTUVAT KULTTUURIT

Projektin ensimmäisessä tapaamisessa saatiin alkusäys aistimuistojen mielenkiintoiseen maailmaan. Saksalaiset emännät olivat valmistaneet tunnistettavaksi muistojen äänimaiseman ja kattaneet tuoksuvan pöydän. Ääninauhalta pystyi helposti tunnistamaan mehiläisen surinan, kirkonkellojen kuminan, lapsen naurun ja aaltojen loiseen, mutta haikaran ääntely kuulosti suomalaisten korvissa halonhakkuulta. Tuoksukattaukseen kuuluivat tuttuina aromeina sitruuna, appelsiini, kaneli, valkosipuli, kumina ja etikka, mutta seetriä ja laventelia eivät suomalaisnenät tunnistanee.

Tehtävässä ilmeni selkeästi sekä äänten että tuoksujen kulttuurisidonnaisuus. Haikaran ääntely ei suinkaan tuonut pohjoisen ihmisille mieleen lintua, vaan halkojen hakkaamiseen ja seetrin tuoksu puolestaan joulukuusen.

Tuoksujen merkitys korostui jatkotyöskentelyssä, kun yhteiseksi tehtäväksi valittiin Philippe Delermin kirjassa Ensimmäinen siemaus olutta ja muita pieniä iloja oleva ”Omenoiden tuoksu” –novelli, jonka herättämiä muistoja päätettiin kerätä jokaisessa maassa ja käsitellä niitä seuraavassa tapaamisessa.

Alun perin Kazakstanista kotoisin olevilla omenoilla on mielenkiintoinen kulttuurihistoria. Omena esiintyy monissa tarinoissa kohtaloa ohjaavana välikappaleena. Paratiisissa Eeva vietti Aatamin syömään hyvän ja pahan tiedon puusta omenan ja myrkytetty omena muodostui Lumikin kohtaloksi. Wilhelm Tell puolestaan suoriutui hyvin tarkkuustestistä, jossa hänen piti jousipyssyllä.

MONENLAISIA OMENAMUISTOJA

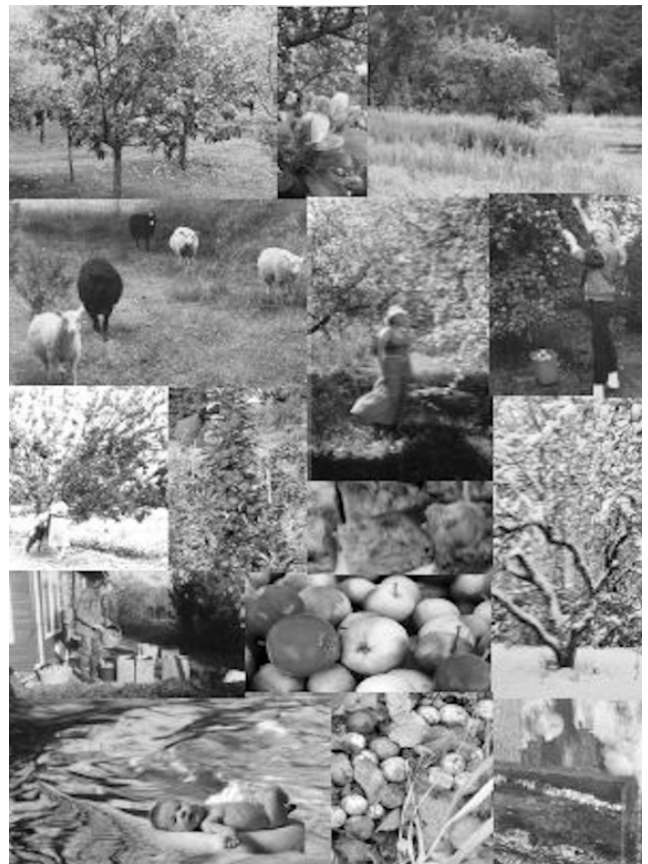
Inkerin kulttuuriseurassa omenoita muisteltiin kolmessa eri paikassa: Helsingissä, Saimaanharjun torpassa, Taipalsaarissa sekä Pietarissa Pyhän Marian kirkon tiloissa kokoontuvan käsityökerhon kanssa. Kazakstanilaiset omenapuut nousivatkin Marian kirkon mummojen muistoihin. Mari Susi asui Kazakstanissa 40 vuotta ja työskenteli työnjohtajana suurella valtion tilalla, jossa oli viiden hehtaarin omenatarha ja saman verran päärynöitä ja aprikooseja. Omenoiden tuoksu jäi mieleen ikuisesti. Lapsuuden kodissa ei omenoita kasvanut.

Keski- ja eteläeurooppalaisille saattoi olla yllätys, että omenat eivät pohjoisessa kasva. Pohjois-Norjassa omenat ovat tuontitavaraa ja monella muistot liittyvät jouluun ja muihin juhlahetkiin. Myöskään Neuvosto-Karjalassa omenoita ei viljelty. Syy ei niinkään ollut ilmastossa kuin suunnitelmataloudessa. Karjala oli varattu perunanviljelyyn. Myöskään hiekkaperäinen

maa ei suosinut omenankasvatusta. Sen sijaan Virossa asuneet inkeriläiset kasvattivat omenoita puutarhoissaan ja kesämökeillään. Joinakin vuosina sato oli liiankin runsas. Kellarit eivät riittäneet eivätkä naapureillekaan omenat kelvanneet, kun kaikilla muillakin oli sama tilanne.

Suomeen omenan arvellaan tuodun Ruotsista ristiretkeläisten mukana eli 1100–1200-lukujen paikkeilla Suomessa on jalostettu puista talvenkestäviä lajikkeita ja jopa Sallan korkeudella on saatu satoa. Pohjois-Savossa olleesta mummolasta on tallentunut unohtumattomia omenamuistoja. Mummolan puutarhassa kasvoi vanha omenapuu. Syksyllä omenat käärittiin paperiin ja vietiin laatikossa kellariin. Joulun aikaan ne olivat kypsiä ja niitä ripustettiin joulukuuseen. Mummolan sali oli tavallisesti kylmillään ja sitä lämmitettiin vain kun tuli vieraita. Tädillä oli tapana ripustaa saliin vedetyille naruille viipaloituja omenoita kuivumaan.

Joskus omenapuut ovat hämmästyttävän sitkeitä. Inkerissä omenapuut kertovat nykyihmisille vanhoista suomalaiskylistä, joista ihmiset karkotettiin muu-

Suomessa ja Inkerissä pidetyissä työpajoissa kertyneitä omenamuistoja kuvakollaasina, josta valmistettiin muistotyyny.

alle ja rakennuksetkin hävitettiin, mutta omenapuut jaksavat kukkia ja tuottaa hedelmiä vielä yli 70 vuoden jälkeen. Näitä aikaa uhmaavia puita on löytynyt ainakin Lempaalan Pienestä Kaitalasta, Vuoleen Putkelasta ja Markkovan Uudestakylästä.

BULGARIA

Bulgariassa omenoista kertovat tarinat yhdistyivät lapsuuden muistoihin, maaseutuun, omaan pihapiiriin, omenoiden poimimiseen ja myös metsässä kasvaviin villiomeniin. Muistot liittyivät tärkeisiin ihmisiin, isoäitiin, pihapenkillä istuvaan isoisään, joka kuori omenoita kotieläimien ruuaksi. Yhdelle opiskelijalle omenat toivat mieleen isoäidin, jota hän ei kunnolla edes tuntenut.

Omenoista tehtyjen ruokien ja juomien listasta tuli pitkä: omenapiirakka, omenastrudeli, karamellisoidut omenat paistetut omenat, omenateecanelin kanssa, omena-, porkkana-, punajuurisa-laatti hunajan ja pähkinöiden kanssa, omenahillo, omenaviina. Myös omenoiden terveysvaikutukset tiedettiin: omena päivässä pitää lääkärin loitolla ja omenalla väitetään olevan kolesterolia alentava vaikutus.

Kirjallisuudesta muistettiin bulgarialainen kansansatu Kolme veljestä ja kultainen omena, Lumikki ja seitsemän kääpiötä, William Tell, Kielletyt hedelmät (turkkilainen televisiosarja, jonka tunnuksena on omena naisen käsissä).

PETYA GEORGIEVA ATANASOVA, 30

Syksy, pudonneet lehdet sumu, kylmyys. Takka räti-see ja lämpö leviää huoneeseen. Menen keittiöön, hymyilen, kun kaksi lasta syö omenoita. Yhtäkkiä pyssähdyn. Tunnen tutun tuoksun, niin suloisen ja kauniin.

Yhtäkkiä olen taas lapsi. Katson ympärilleni. Rakas talo, jossa rakas puutarha ja kaikki rakkaat ihmiset ovat ympärilläni. Me lapset olemme pöydän ympärillä ja nauramme, kun mummo juttelee meille hauskoja tarinoita. Näen mummon ottamassa omenan käsiinsä. Hän alkaa kuoria sitä, aina alhaalta ylös ilman taukoa.

Kuorista muodostuu ehjä spiraali. Tuoreen kuoritun omenan haju on kiehtova. Jokainen lapsi saa omenasta palasen ja rouskutamme sitä tyytyväisinä.

Seison keittiössä lasteni kanssa. Otan omenan ja alan kuoria sitä alhaalta ylöspäin. Puraisen, mutta olen hieman pettynyt. Haju on sama, mutta maku on erilainen.

PUOLA

Muistoista ja assosiaatiosta keskusteltiin ryhmässä. Omena on Euroopassa elämän, terveyden, runsauden, hedelmällisyyden, rakkauden ja sadonkorjuun symboli, mutta myös kevään (omenapuiden kukinta), ikuisuuden ja kuolemattomuuden symboli. Moni muisti

myös omena-aiheisia sananlaskuja. ”Omena ei putoa kauaksi puusta”, ”Omena putoaa suuhun.” (Moldovalainen sananlasku). ”Omena päivässä pitää lääkärin loitolla”. ”Omena ja omenankuori ovat kuin äiti ja tytär”. Puolalaisessa kansanperinteessä siilit keräävät

omenoita ja kantavat niitä piikeissään puun alta, vaikka oikeasti siilit ovatkin lihansyöjiä.

NORJA

Norjassa Philippe Delermin teksti Omenoiden tuoksu lähetettiin Pohjois-Norjassa eri tahoille, jotka työskentelevät kveenien kielen ja kulttuurin parissa. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia assosiaatioita ja muistoja kveeneillä syntyy Phillippe Delermin tarinasta.

Vastaajat olivat lähtöisin eri puolilta Pohjoismaita ja asuivat eri puolilla Norjaa. Vastauksia tuli kolmella kielellä: englanniksi, norjaksi ja kveeniksi. Tarkoituksena oli muokata muistoista digitaalisia tarinoita.

Ennako-odotukset osoittautuivat oikeiksi: Pohjoisessa ja etelässä asuvien henkilöiden muistojen välillä oli eroja. Etelä-Norjassa ja Suomessa asuvien muistoihin liittyvät tuoksu ja maku. Omenamuistot sisälsivät myös jännitystä. Yllättävästi lähes kaikki liittivät omenoiden tuoksun yhteyteen myös kanelin. Pohjois-Norjassa ja Pohjois-Suomessa asuvien ome-

Omenan tuoksusta alkoi projektin muistojen vaihto lokakuussa 2012. Kuvassa Kaisa Maliniemi Kainun Insitutista, Norjasta omenan tuoksun lumoissa.

namuistot liittyivät usein joulun. Omenoita syötiin vain jouluna ja myös tuoksusta tuli joulu mieleen. Omenat ja omenapuut ovat kuitenkin hyvin tärkeä osa vastaajien lapsuudenmuistoja.

NAINEN ETELÄ-NORJASTA

”Lapsena menimme omenavarkaisiin. Se oli jännittävää, jouduimme aina odottamaan, kunnes oli melkein pimeää. Kohteenä oli yksi tietty puu. Se oli hyvin vanha ja muutamat sen oksista riippuivat maahan asti. Joissain oksissa oli suuria halkeamia. En tiedä varmasti lajike, mutta sitä kutsuttiin ”sötapaliksi.” Puun ja varsinkin omenoiden haju oli hyvin erikoinen: mieto ja makeahko, josta tulee mieleen vanilja.

Maku oli niin ja näin, mutta kuori oli lasimainen. En ole koskaan myöhemmin löytänyt mitään vastaavaa. En tiedä, onko puu vielä olemassa, mutta en koskaan unohda sitä.”

NAINEN. MUUTTI KAAKKOIS-SUOMESTA 23-VUOTISENA RUIJHAAN

”Ko mie lujen tämän diktin minule nousee mielheen ko koulussa engelskan tiimala lujime diktin Daffodils jonka oli kirjoittanu Willian Wordsworth. Se oli vaikeeta minule silloin, ko mie olin lukenu runoja suomeks ja nyt oli aivan toinen kieli. Häyşyin hakkeet monta sanna silloin sanakirjasta. Niin minun häytyis nyttenki. Tämä oon paha. Tässä oli yli kymmenen yksittäistä sanna mitä mie en ymmärrä vielä toiselakhaan kerttaa ja kuusi lausetta mitä mie en ymmärrä alkuunkhaan vaikka sanat ymmärtäisinki.

Joku mennee jonneki pimmesheen kellarhiin mihiin oon kovottu äpylii. Sitte se mieltii sielä kaikenlaista mistä mie en saanu selkkoo.

Minule äpylit oon kirkas septemperikuun aamu ko mie koulhuun lähtiissä käyn kokkoomassa pari äpylii laukkuun. Puun alle pudonheet kovothiin tiettenki ensin. Joskus jos ei puun alta löytyny kelvolis-

Kuva on Iisalmen maalaiskunnan Korpismäessä 1930-luvun lopulla. Kuvassa Aune Kämäräisen Johanna-täti ja Pekka-eno.

sii mie otin puusta. Sitte ajojin polkupyörälä koulhuun.

Mie söin paljon äpylii. Ei niitä tarvinnu kau-pasta ostaat enneko kevät-talvela.

Talviomenat kovottiin vasta ko pakkaset oltiin jo tulossa. Talviäpylit säilytettiin kellarissa mutta meilä oli kellarissa oli kunnan nävöt. Äpylit laitettiin pahvilaatikoihin ja kertojen välillä oli fioletti pahvi mihiin oli vajotettu kuoppa aina yhtä äpylii varten.

Jonaki vuotena äpyliitä tuli aivan hirmuisesti niinko tänä syksynä Suomessa. Veime niitä Marttoin saftifabrikkihiin missä niistä tehtiin meile saftii maksoa vasthaan.

Mie tykkäsin eniten valkkeesta kuulhaasta ja punakanelista.”

LIETTUA

Liettuassa Tezaurasin opistossa Omenoiden tuoksu -novellia käytettiin kielenopetuksen taustatukena. Englannin kielen opettaja pyysi oppilaitaan kirjoittamaan tarralapulle omenan synnyttämiä mielikuvia. Vastauksissa nousi esiin Wilhelm Tell, Aatami ja Eeva ja vanhempien puutarhan omenat, joita he kuvasivat vihreiksi, punaisiksi, raikkaiksi, happamiksi ja mehukkaiksi.

Vetäjä pyysi myös haistamaan omenaa ja kysyi tuoksun synnyttämiä mielikuvia. Mielikuvien kirjo oli laaja ja yllätyksellinen. Omenan tuoksusta assioitui syksyisen piirakan lisäksi myös wc-parfyymi, auton raikastin ja saippua.

SAKSA

Saksassa Omenoiden tuoksu – tarinaa käytettiin kielenopetuksessa pidemmälle edistyneiden ryhmässä. Harjoitusten tavoitteena on kehittää lukutaitoa ja lisätä tietoa omenoiden historiallista, uskonnollista ja kaupallisista merkityksistä.

Aiheen käsittely aloitettiin lukemalla teksti ja selittämällä uudet sanat. Sen jälkeen keskusteltiin sisällöstä ja pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin ja tekemään luetusta tekstistä yhteenveto.

Liettuan ja Saksan lähettämistä yhteenvedoista ei kuitenkaan tarkemmin ilmene, millaisia muistoja Omenoiden tuoksu –tarina herätti. Kuvaus valottaa lähinnä käytettyjä menetelmiä. Italian kumppani puolestaan tyytyi esittelemään yleisesti tunnettuja omenaan liittyviä tarinoita ja uskomuksia.

YHTEENVETO

Mielenkiintoinen, joskaan ei täysin yllättävä, yhtäläisyys oli omenamuistojen liittyminen lapsuuden perheeseen. Mummon puutarha ja äidin paistamien omenapiirakoiden tuoksu eivät unohdu. Jännittävää oli myös omenoiden ja kanelin välinen liitto, joka mainittiin lähes kaikissa maissa.

Leivonnaiset olivat tärkeä omenoiden tuoksun lähde, mutta myös omenoiden kuorimisesta, kuivaamisesta sekä kellarissa säilyttämisestä oli tuoksumuistoja. Myös itse omenapuut ja puutarhat nousivat tarinoihin. Moni oli ”syyllistynyt” omenavarkauksiin joko syksyisessä puutarhassa tai naapurin kellarista. Omenapuista muistetaan mummon puutarhan vanhat runsaskukkaiset puut ja keväinen omenankukki- en tuoksu, mutta myös autioituneiden kylien paikalla sinnittelevät puuvanhukset.

Omenatarinat ovat tärkeä osa yhteistä länsimaista tarinavarastoa: omenoista kerrotaan jo antiikin tarinoissa ja Raamatun syntiinlankeemuskertomuksessa unohtamatta Wilhelm Tellin ja Oliver Newtonin suhde omenoihin tunnetaan maailmanlaajuisesti.

MUISTOJA KAIKKIEN AISTIEN KAUTTA

Memoryboxes-projektin toisena tehtävänä oli toteuttaa yhteisesti valmistellun kyselylomakkeen perusteella haastatteluja kartoittamaan eri aistien: näön, kuulon, tuntoaistin sekä hajua ja makuaistin kautta tallentuneita varhaisia muistoja sekä tärkeitä historiallisia tapahtumia. Osa aistimuistoista osoittautui olevan yhteisiä asuin maasta ja kulttuurista riippumatta, mutta mukaan mahtui myös selkeästi kulttuurisidonnaisia kokemuksia.

Lapsuuden mielikuvat kertoivat ikuisesta kesästä: auringonpaisteesta, mummon puutarhasta ja kiireettömästä elämästä. Ylipäätään kaikissa maissa aistimuistot liittyivät kotoisiin tapahtumiin, ääniin, makuihin ja tuoksuihin. Vastaleivotun leivän ja leivonnaisten tuoksu sekä juhlapyhinä nautitut ruuat ja muut herkut ovat ihmisten keskeistä muistiaarteistoa. Useimmiten tuoksu- ja makumuistot ovat myönteisiä. Suomalaisen tarinoihin sekoittuu tosin myös huonomminkin maistuneita ruokia, kuten yksi kouluruokien ykkösinhokeista: makaronivelli.

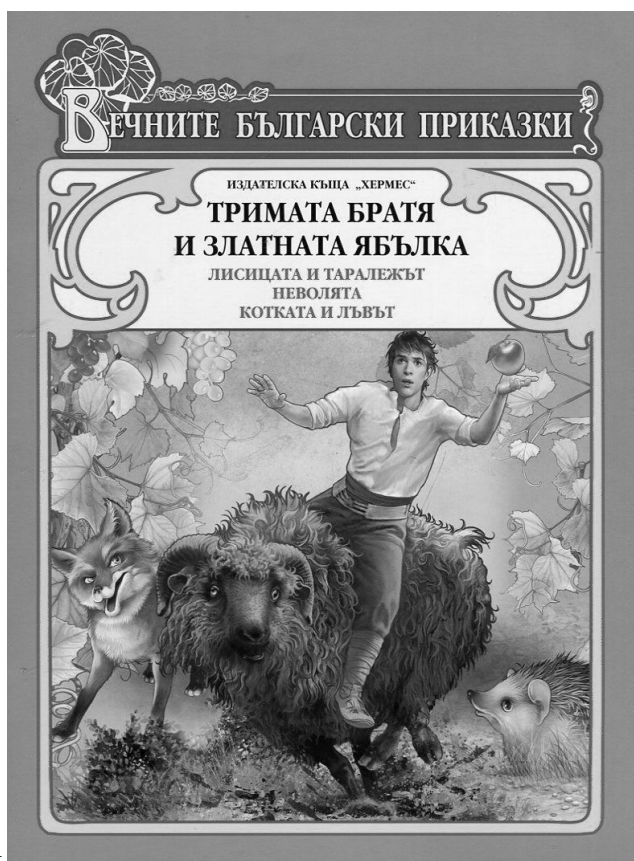
Myös tuoksumuistot jakautuivat miellyttäviin ja epämiellyttäviin. Liettuassa jopa keskusteltiin siitä, tarkoitetaanko kysymyksellä tuoksua vai hajua. Suomalaisen tuoksumuistojen kärjessä ovat saunan tuoksut: saunasta nouseva savu ja saunavasta Mäntysuopaa unohtamatta. Muista luonnon tuoksuista tärkeitä olivat metsän ja keväisten kukkien tuoksut. Norjalaisen muistoissa etualalla oli merenkäynti ja kalastus.

Ulkona poltettujen risujen savu kuuluu myös bulgarialaisten tuoksumaisemaan, mutta tiiviimpien asutusten maissa myös tehtaiden savu. Ihmisten tuotamista tuoksuista mainittiin myös tupakka, haju- ja partavedet. Kahdessakin eri tarinassa entisen poikaystävän käyttämä partavesi on jäänyt sieraimiin ja vie jalat alta vieläkin.

Mieleen painuneista kosketuksista pienten lasten iho ja lemmikkieläinten lämpö ja läheisyys olivat ”yleiseurooppalaisia” muistoja.

Kuulomuistot jäivät Puolan ja Liettuan kohdalla vähälle. Syynä saattoi olla haastattelutekniikka. Ihmisten on vaikea kyselylomakkeeseen kirjoittaa kuulomuistojaan. Aikaisempien kokemusten perusteella olemme havainneet, että kuulon kautta tallentu-

Bulgarialainen satu Kolme veljestä ja kultainen omena oli yksi niistä 21 kultaista omenasta kertovasta kansansadusta, jotka koottiin Inkerin kulttuuriseurassa Once upon a Golden Apple -vihkoseksi ja jaettiin muistoksi projektikumpaneille.

neita muistoja on aluksi vaikea purkaa. Näkö ohittaa kuulon aktiivisessa ympäristön havaitsemisessa ja maku- sekä hajumuistot tallentuvat geneettisistä syistä aivojen syvimpiin kerroksiin, koska ne ovat olleet ihmislajin säilymisen kannalta tärkeitä. Kuitenkin pienen herättelyn jälkeen muistetaan leivosen laulut ja käen kukunta, elämään vaikuttaneita musiikkikapaleita, kirkonkellot ja koulun äänimaisema. Yhteisiä kuulomuittoja ovat muutamat maailmanmaineeseen nousseet pop-yhtyeet, kuten Elvis, Beatles ja Abba.

Suhtautuminen historiallisiin tapahtumiin jakautui. Esimerkiksi Liettuassa nuorempaan ikäluokkaan kuuluvat eivät nimenneet mitään historiallisia tapahtumia. Vastaavasti saksalaisille varttuneemmille osallistujille riitti maininta toisesta maailmansodasta, mutta he eivät tarkemmin nimenneet yksityiskohtaisempia tapahtumia, vaan tärkeiksi historiallisiksi tapahtumiksi mainittiin presidentti Kennedyn murha, kuuhun laskeutuminen ja syyskuun 11 päivän tapahtumat. Inkerinsuomalaisten muistoissa tärkeitä historiallisia hetkiä olivat Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon sekä Stalinin kuolema vuonna 1953. Myös Norjassa sota nousi muistoihin lähes jokaisella haastatellulla.

VANHAN TALON TUOKSU

Synnyin vuonna 1939. Toisen maailmansodan jälkeen asuimme pienessä puutalossa, joka haisi hieman homeelle. Vesijohdot olivat vanhoja ja joskus matoja tuli hanasta veden mukana. Se oli setäni talo. Hän oli leipuri. Isäni tuli takaisin muutamien päivien jälkeen. Muistan, kun istuin isän kanssa pöydän ääressä ja hän piirsi minulle veturin kuvan. Se on ainoa muisto isästä. Hän kuoli Stalingradissa.

Harry

*Aistimuistoja käsiteltiin Italian Reggio di Galabrias-
sa pidetyssä tapaamisessa toukokuussa 2013. Helena
Miettinen esittelee Suomen tuotosta, josta on tehty
kuva-albumi.*

*Tapaaminen pidettiin Reggion kaupungintalossa, jos-
sa oli suorastaan ruhtinaallinen vastaanottohuone.*

*Lauantaina oli retki Vulcano-saarille. Tulivuorten
tuhka on värjännyt rantahiekan mustanpuhuvaksi.*

ELÄMÄN PIKKU NAUTINNOT

Neljännessä tapaamisessa Bulgariassa käsiteltiin perinteisiä lauluja sekä leikkejä ja viidennessä tapaamisessa Puolassa perinneruokia ja rohtoja. Näistä kerromme seuraavassa lehdessä. Projektin päätteeksi palattiin Delermin kirjan "muihin pieniin iloihin". Suomessa niitä koottiin Taipalsaarella Saimaanharjun Torpalla (15 vastaajaa), Helsingissä Inkeri-iltapäivässä (20 vastaajaa) ja Inkerin kulttuuriseuran kevätkokouksessa ja hallituksessa keväällä 2014 (10 vastajaa).

Pieniin ellei peräti isoihin iloihin kuuluvat perhe ja lastenlapset ja heidän kanssaan puuhailu. Myös ystävät kuuluvat elämän pikku iloihin: keskustelut ystävien kanssa tai seurustelu hyvän ruuan ja juomien parissa. Iloa tuo ystävältä saatu yllättäen kortti tai puhelinoitto, ylipäättään toisen ihmisen lämpö ja läheisyys: hymy, pusu ja halaus.

Aamu on aikaa, jolloin elämän pikku ilot nousevat pintaan monella tavalla. Jo itse auringon nousu on iloinen asia. Aamun radio-ohjelmat ja Helsingin Sanomat kuuluvat aamun iloihin. Ilot syntyvät usein makujen kautta. Muutaman tunnin päästä aamiaisesta nautittu aamun "toinen kahvihetki", lasi viiniä ja kupponen kahvia suklaapalan saattelemana, mieluummin puutarhassa tuovat iloa arkeen.

Luonto on tulvillaan ilon siemeniä. Kevään saapuminen pitkän talven jälkeen tuo iloa ja voimaa, kuten metsään ja puutarhaan nousseet kukat sekä muuttolintujen paluu ja peipposen ensimmäinen liverrys.

Sauna nousi jälleen suomalaisiin ilojen kärkeen: kylpy rantasaunassa ja vilvoittelu saunan portailla kylmää juomaa siemaillen taivaanrantaa tuijotellen. Erityinen nautinnon lähde ovat saunan jälkeiset puhtaat lakanat, joiden väliin voi rentoutuneena nukahtaa.

Koirien kanssa touhuaminen, lenkit metsässä ja karvakuonon ystävyysosoitukset otetaan lämmöllä vastaan. Hännänheilutus ei jätä kylmäksi.

Taide ja kulttuuriharrastukset tekevät hyvää. Jollekin se oli runojen lausuminen, toisille laulaminen. Kolmas nauttii tanssimisesta. Ilo on myös hyvät televisio- ja radio-ohjelmat. Kirjat kuluvat samaan saraan. Toiset nauttivat lukemalla hyviä romaaneja tai

historiallisia kirjoja, jotkut tutkimalla Raamattua tai ratkaisemalla sudoku-ristikoita. Tanssin ohella liikunnallisia iloja ovat jumppahetket uimahallissa. Muutama nauttii hyisistä iloista. Pohjoisilla leveysasteilla avantouinti kasvattaa suosiotaan nautinnon lähteenä.

Myös Norjassa ystävät, perhe, ruoka, juomat ja mukavat elämykset, kuten luonto on tarjonnut pieniä, mutta miellyttäviä muistoja varttuneemmillemme aikuisille.

Bulgariassa elämän pieniä iloja lähestyttiin Shumenin yliopiston opiskelijoilla täytetyillä kyselylomakkeilla, johon oli valmiiksi listattu erilaisia ilon ja onnen lähteitä. Listattujen iloiset asiat oli poimittu mitä ilmeisimmin netissä kiertävästä onnelisten asioiden listasta. Tähän viittaa eräässä väitteessä oleva maininta taskusta löytyvästä punnan setelistä. Bulgarialainen olisi löytänyt levoja.

Kyselylomakkeen täytti 53 yliopiston opiskelijaa, joista 11 oli miestä ja 41 naista sekä 12 muuta henkilöä, kaksi miestä ja 10 (20–67-vuotiasta) naista.

Nuoremmat vastaajat, opiskelijat, heidän sisaruksensa ja ystävänsä kertoivat pitävänsä: musiikin kuuntelemisesta tai soittamisesta, kävelemisestä, voimistelusta, perheen kanssa oleskelusta, lukemisesta, kahvi-

tauoista, elokuvista, retkistä, matkustamisesta, ruuanlaitosta, lemmikkieläinten kanssa leikkimisestä, -sohvalla makoilusta olutta, teetä tai kahvia maistellen, Skypessä keskustelemisesta, netissä surffailusta, tietokonepeleistä, syvällisistä keskusteluista, lempisaippuasarjan katsomisesta tv:stä.

Vanhemmat henkilöt, pääasiassa opiskelijoiden vanhemmat mainitsivat: retkeilyn vuoristossa, puutarhanhoidon, netissä surffailun, lempi tv-sarjan katsomisen, hyvän kirjan lukemisen, valokuvaamisen ja matkustamisen.

Myös Liettuassa käytettiin lomaketta, joka jaettiin 20 nuorelle (19–25 vuotiaalle) ja 20 vanhemmalle (yli 50-vuotiaalle) henkilölle.

Nuorten pieniä iloja olivat: kirjan lukeminen, urheilu, kuppi teetä ja hyvä elokuva televisiosta, järjessä uiminen, sushi, suklaata hyvän kahvin kanssa,

Tanssiminen nousi haastatteluissa elämän pieniin iloihin. Tanssia voi vaikka likkparissa, kuten Memory-boxes-projektin jäähyväisillallisilla Karhupirtin lattialla.

rentoutuminen kiireisen päivän jälkeen, luonnossa oleskelu, musiikki, olut, käveleminen rannalla, hyvä näytelmä, kuppi kuumaa teetä kylmänä talvipäivänä, matkustaminen, suudelma, oma rakas, jäätelö kuumana päivänä, uusi matkapuhelin, uuden pahvipakkauksen avaaminen, lahjan saaminen, lämmin hymy vieraalta ihmiseltä, odottamaton kohteliaisuus, kuutamokävely, maukas pizza, hyvä ilma, seksi, onnellinen koira kotiin tullessa, aamiainen, sänkyyn tuotuna, puhelinsoitto isoisältä, auringonpaiste aamulla verhojen välistä, professorin kiitokset, makeiset ja vanhan ystävän tapaaminen.

Yli 50-vuotiaiden liettualaisten pikkuiloja ovat kahvi, matkustaminen, hyvät elokuvat, punaviini, kirjat, jatsi, koirat, parfyymit, kiitosten saaminen, siivottu koti, sukulaisten ja ystävien tapaaminen, mielenrauha, autolla ajaminen ja hyvän musiikin kuuntelu, kohteliaisuus vieraalta ihmiseltä, suklaa, mandariinit, syöminen, lastenlasten tapaaminen, kakku ja makea tee, muiden auttaminen ilman palkkiota, odottamaton puhelinsoitto, tyytyväisyys omaan peilikuvaan

Puolaisten kokemat elämän pienillä nautinnoilla on yhtymäkohtia suomalaisten ja muidenkin kumppaneiden kokemuksiin. Puolalaiset nauttivat: eläinten seurasta, luonnosta, maaseudusta, metsästä, istumisesta puutarhassa puun katveessa ja pyöräilystä vuo-

ristossa, raikkaan ilman hengittämisestä, kylmästä maidosta, kahvista, kylmästä oluesta erityisesti kuumana iltana, tupakasta, kylvystä, auringonotosta ja aurinkolaseista, matkustamisesta, oven sulkemisesta ennen lomaa tietäen, että seuraavan yön nukkuu uudessa paikassa, haaveilemisesta, kuutamouinnista, kirjojen tuoksusta, huvinäytelmien ja kabareen katselemisesta ja kävelystä sateessa.

YHTEINEN MUISTOLAATIKKO

Projektin edetessä kumppanien yhteiseen muistolaatikkoon keräytyi monia mielenkiintoisia tarinoita ja tietoa kuudessa eri Euroopan maassa asuvien ihmisten arkikokemuksista, joista heijastuu yhteisesti jaettu kulttuuriperintö värittyneenä paikallisilla piirteillä.

Memoryboxes-projekti oli luonteeltaan oppimiskumppanuus, ei tutkimusprojekti, joten yhteisistä tehtävistä huolimatta tuotoksena ei syntynyt keskenään täysin vertailukelpoista aineistoa. Vaikka muistelun kohteista ja teemoista sovittiin yhteisissä tapaamisissa, tehtävien toteutustavat vaihtelivat sangen suuresti eri kumppaneilla. Suomi ja Norja toteuttivat haastattelutehtävät vapaamuotoisina henkilöhaastatteluina, kun puolestaan erityisesti Saksassa ja Bulgariassa suosittiin vetäjien valmistamia strukturoituja lomakkeita. Kummassakin maassa osallistujilla oli kuitenkin mahdollisuus kirjoittaa lyhyt essee teemaan liittyvistä aiheista. Valitettavasti Italian nurkka yhteisessä muistolaatikossa jää tyhjäksi. Italialainen kumppani tyytyi käyttämään Internetiä lähteenään, minkä seurauksena tietoa italialaisten muistoista, lauluista ja leikeistä ei yhteiseen muistolaatikkoon kertynyt.

Memoryboxes-projekti oli mielenkiintoinen kokemus ja kiehtova tutkimusmatka eurooppalaisten kokemusmaailmaan. Työskentely kumppaneiden kanssa sujui pääosin erinomaisesti ja innostuneesti. Projekti kasvatti tietoisuutta toisista kumppanuusmaista pintaa syvemältä, kun yhteisten tehtävien kautta availtiin portteja sekä yksilöiden muistoihin ja kollektiiviseen kulttuuriperintöön.

Siemaus olutta kuului elämän pieniin iloihin mm. Liettuan, Puolan ja Saksan haastatteluissa. Kuumana kesäpäivänä kylmä olut viilentää mukavasti.

Kuva on Lublinin ulkoilmamuseosta vanhasta juutalaisesta ravintolasta. Lublinissa asui ennen toista maailmansotaa huomattava juutalaisvähemmistö, joka tuhoutui holocaustissa. Nykyisin Lublinissa ei juutalaisia juurikaan asu.

Esittelyä kuuntelemassa Italian edustaja Carlo Smaldone. Valitettavasti kuitenkaan Italian muistoja ei yhteiseen muistolaatikkoon kertynyt.

FYGO – EUROOPPALAISET TUTUSTUVAT TOISIINSA JA SUKUPOLVET LÄHESTYVÄT TOISIAAN

Inkerin kulttuuriseura on parin viime vuoden aikana osallistunut EU:n Gruntvig-rahaston FYGO-projektiin. Nimi (Feeling younger by getting older) tarkoittaa vanhemman ja nuoremman sukupolven saattamista yhteistyöhön, jotta molemmat voisivat oppia toisiltaan ja laajentaa näkökulmiaan. Kulttuuriseurasta ovat projektin toimijoina olleet Aune Kämäräinen (vetäjä) ja Hilikka Toivonen, Pekka Wikberg, Toivo Tupin ja Galina Sparane.

Ensimmäisessä yhteisessä tapaamisessa, joka pidettiin Italiassa Firenzessä syksyllä 2012, keskusteltiin paljon otsikon merkityksestä: Mikä oli ”villakoiran ydin” eli touhun tarkoitus ja päämäärä? Vallitsi yleinen innostus. Näkökulmat ja ideat viuhuivat ilmassa. Millä elämänalueella vanhat ja nuoret voisivat luontevasti kohdata? Mikä toisi kummallekin sukupolvelle käytännön hyötyä? Vastaus tarkentui tietotekniikkaan. Se on alue, jolla vanhat eivät aina tunne pärjäävänsä nuorten kanssa. Monet kokevat tietotekniikan välttämättömäksi pahaksi ja harmilliseksi häiriöksi elämässä. Nuori polvi on kasvanut tietotekniikan

ympäröimänä, he oppivat uusia tekniikkoja helposti ja toimivat siinä kuin kala vedessä. Toisaalta vanhalla polvella on ”hiljaista tietoa” ja taitoja, jotka eivät välttämättä välity nuoremmille. Nuoret voisivat siis tutustua perinteisiin ja vanhat uuteen tekniikkaan.

15 partneria sisältävän projektin organisointi on työlästä ja vaikeaa. Ilmenee sähköpostiruhkaa, ristiin postituksia, tiedotteita lähetetään koko ryhmälle, vaikka ne olisi tarkoitettu vain yhdelle. Liika viestitulva väsyttää partnerit, jotka eivät enää jaks seurata niitä.

MONENLAISIA PARTNEREITA

Kulttuuriseurana hakiessa kumppaniksi projektiin oli käsityksenä se, että hanke oli tarkoitettu kansalaisjärjestöille. Partnereita oli suuri joukko: 15 kappaletta. Osa oli Inkerin kulttuuriseurana tavoin kansalaisjärjestöjä kuten Karmøy Frivilligsenter Norjasta. Mutta joukossa oli yliopistoja, aikuis-koulutuskeskuksia ja laitoksia, joiden nimi ei kertonut mitään niiden toiminnasta tai tarkoituksesta. Kummastusta herätti, että niin yhteismitat-

FYGO-projektin kumppanit ryhmäkuvassa Kreetalla Heraklionissa lokakuussa 2013.

tomia kumppaneita oli laitettu yhteen: pieniä ja suuria, korkean tieteellisiä ja käytännön toimintakeskeisiä. Suomen lisäksi olivat mukana partnerit Norjasta, Liettuasta, Tshekistä, Slovakiasta, Sloveniasta, Puolasta, Romaniasta, Bulgariasta, Hollannista, Italiasta, Kreikasta, Kyprokselta, Turkista ja Englannista. Alun perin mukana oli myös partneri Portugalista, mutta siitä ei alun jälkeen kuultu enää mitään.

Yliopiston toimintaperiaatteita ovat opetus ja tutkimus. Miten sukupolvia lähentävä sosiaalinen toiminta istuu siihen? Kun yliopistot esittelivät omia toimiaan projektissa, näkyi usein selvästi, että kyseessä oli nuorille, tavallisille yliopisto-opiskelijoille tarkoitettu kurssi, jonka Power point-sarjaa oli pyöritetty luentosaleissa varmaan jo vuosia. Yliopistot toivat esille hana-kasti myös aihepiiriin liittyviä tutkimuksiaan – nekin tehty kenties aivan muussa tarkoituksessa jo vuosia sitten. Missä uudet ideat, innovatiivisuus? Toisaalta yliopistot lanseerasivat mukaan tilastoja ja kyselyjä. Sama kysely toteutettuna eri maissa voisikin tuottaa mielenkiintoisia tuloksia. Tulokseksi saatiin värikkäitä diagrammeja, mutta mitä ne kertoivat? Kyselyt olivat alkeellisia rasti ruutuun-periaatteella täytettäviä. Tutkittiin esim., millaiset tietotekniikkataidot vanhuksilla oli. Asia lienee tutkittu ja tiedossa ennestään jo

Galina Sparane oli Fygon tapaamisessa Turkin Kirsehirissä Inkerin kulttuuriseuran edustajana Hilka Toivosen kanssa.

kaikkialla. Kuvaavaa oli, että kun suomalaisilta ikäihmisiltä kysyttiin, mitä taitojaan he haluaisivat jakaa nuoren sukupolven kanssa, oli vastaus useimmiten. ”Minulla ei ole sellaiseen aikaa – on yllin kyllin tekemistä muutenkin!”

Joidenkin partnereiden olemus jätti miettimään. Tuli sellainen vaikutelma (kuten partnerin nimikin joskus selvästi kertoi, esim. Sharing Europe), että laitos oli luotu vasta projektiin hakuvaiheessa ja vain sitä silmällä pitäen. Partnerilla oli kyllä osoite ja sähköpostiosoite, mutta varsinaista toimitilaa ei tuntunut olevan ollenkaan – kokoukset pidettiin joko kaupungin tai vuokratuissa tiloissa. Toimintojaan esitellessään he saattoivat viedä ryhmän johonkin kaupunkinsa ylläpitämään toimintakeskukseen – mikä oli partnerin rooli tällöin? Oliko koko partneri vain paperilla? EU:ssa on paljon mainioita porsaanreikiä, joista pääsee käsiksi rahastojen rahoihin, kun on taitava. Bryssel tutustuu vain papereihin, jotka saavat kaiken näyttämään hienolta. Ne eivät kerro koko totuutta.

YHTEINEN KIELI

Yhteiseksi kieleksi oli sovittu englanti. Englanti oli kokousten kieli ja sillä käytiin kirjeenvaihto ja kirjoitettiin hankkeen vaatimat tekstit ja raportit. Partnereilla olikin mukana ainakin yksi englantia taitava osallistuja. Mutta kaikki osallistujat eivät suinkaan olleet kovin kielitaitoisia. Englantia taitava jäsen joutui silloin tulkitsemaan. Tulkkamiseen ei ollut varattu aikaa eikä henkilöitä. Partnerit saivat hoitaa sen keskenään miten parhaaksi näkivät. Joskus heräsi kysymys, ehtivätkö kielitaidottomat jäsenet ollenkaan kokousten menoon mukaan. Esimerkiksi Turkki lähetti kokouksiin aina ison ryhmän, jopa 5–6 henkeä. Totiset, puhumattomat turkkilaiset miehet (naisia ei ollut koskaan mukana) istuivat ilmeettöminä rivissä reagoimatta mihinkään – minkä verran he olivat ”kärryillä”? Partnereiden asiakkaat tai koulutettavat olivat hyvin eri tasoilla. Kun joillekin jo opetettiin sähköpostin tai Internetin käyttöä, oli joukossa luku- ja kirjoitustaidottomia, joille tietokoneen nappulat piti merkitä väreillä, jotta ne tunnustettaisiin.

Tässä tullaankin projektin toiseen tarkoitukseen, ja siinä kielitaidottomuus ei ollut keskeinen ongelma. Tärkeä painopiste oli saattaa eri puo-

lilta, erilaisista oloista kotoisin olevia partnereita yhteen, tutustuttaa eurooppalaisia toistensa maihin ja kulttuureihin. Tämä tarkoitus saavutettiin hyvin. Kieltämättä mielessä käväisi ajatus, oliko tämä sittenkin etupäässä ko. maiden matkailutarjonnan esittelyä. Ainakin jokainen kokouksia järjestänyt maa käytti tomerasti tilaisuutta hyväkseen näyttääkseen maastaan parasta ja hienointa. Kokousta ei järjestetty Suomessa.

Mutta valaisevia elämyksiäkin saatiin. Monta ahaa-elämystä nähtiin, kun osallistujat vertailivat vierailupaikan asioita kotimaansa kanssa. Kiinnostavaa saattoi olla esim. sellainen aihe, miten perheet hoitavat työnjaon, jos molemmat vanhemmat ovat töissä, isovanhempien rooli korostuu tällöin eri tavalla. Miten naiset osallistuvat koulutustilaisuuksiin, jos he normaalisti pysyttelevät kodin seinien sisällä ruokaa laittamassa ja lapsia hoitamassa?

HAVAINTOJA ”LIKKUVUUKSISTA”

Projektin yksi osatekijä olivat ”liikkuvuudet” (mobility), joita eri kumppaneilla oli erilaisia määriä. Kysymys oli siis matkoista, joille voi osallistua projektin vastuuhenkilön lisäksi myös opiskelijoita tai järjestön muita jäseniä. Varsinaisia kokouksia pidettiin kuusi: Firenzessä Italiassa, Enschedessä Hollannissa, Prahassa Tšekissä, Kreetalla Kreikassa, Nikosiassa Kyproksella ja Kirsehirissä Turkissa. Jotkut kokouspaikat sijaitsivat hyvin hankalien yhteyksien takana. Jossakin oli lentokentältä kokouspaikalle jopa yli 150 km. Matkoilla sattui mutkia kuten suomalaisten myöhästyminen paluulennoltaan, kun taksi joutui poliisin pysäyttämäksi. Hankalat lentomatkat varsinkin täältä Pohjolan periltä monine koneen vaihtoineen nostivat hintoja. Jos järjestäjät kuvittelivat Kreikan, Kyproksen ja Turkin viihtyvän yhteisissä neuvottelupöydissä toistensa luona, he erehtyivät pahasti: Kyproslaiset eivät tule Turkkiin eivätkä turkkilaiset kreikkalaisten luo.

Oli mahdollista myös varsinaisten kokousten lisäksi tehdä kahdenkeskisiä vierailuja. Niitä tehtiinkin jonkin verran kunkin kumppanin ”liikkuvuuksien” määrän puitteissa. Esimerkiksi Englannin ja Norjan partnerit vierailivat toistensa luona. Inkerin kulttuuriseura sai kesällä 2014 vieraakseen Liettuan kolmehenkisen ryhmän. Heille esiteltiin elämäntarina- ja muistotyöpaja-

toimintaa. Suomalaiset kävivät myös Norjassa tutustumassa sikäläisen kumppanin toimintaan ja norjalaiset tekevät vastavierailun Suomeen heinäkuussa. Kahdenväliset visiitit olivat kiinnostavampia kuin isot kokoukset, sillä niissä saatiin rauhassa tutustua partneriin. Saatiin myös uusia ideoita omaan toimintaan.

Uusi ja omalla paikkakunnallaan hyvin menestynyt idea oli Italian paikallisradioon tehty ohjelma, jossa haastateltiin ikäihmisiä. Vapaaehtoistoimintojen keskittämisessä saman katon alle kuten Norjassa on myös ajatusta. Vanhan ja nuoren sukupolven kohtaamisen ei aina tarvitse tapahtua tietotekniikan alalla. Nuorille voi olla kiinnostavaa esimerkiksi nähdä, miten leivotaan paikkakunnan perinteistä leipää. Kyproksella herätti huomiota, miten ikäihmiset tanssivat ja lauloivat innokkaasti kaupungin toimintakeskuksessa. He olivat reippaita ja hyväkuntoisia, liikkiloja ei ollut kenelläkään. Vanhin oli 93-vuotias. Ehkä syynä on miellyttävä ilmasto ja kuuluisa Välimeren ruoka.

Joskus tuntui siltä, että kokousten järjestäjät panivat eniten painoa oman maan ja sen nähtävyyksien esittelylle itse projektin teemojen käsittelyn jäädessä vähemmälle. Mutta kieltämättä matkailu avartaa: projektin jälkeen tunnemme toisiamme paremmin ja olemme saaneet henkistä pääomaa pitkäksi aikaa.

Karmoy Frivilligsentral järjestää monenlaista toimintaa eri ikäryhmille. Naisten käsityökerho kokoontuu kerran viikossa Skudeneshavnissa. Ryhmään kuului etupäässä ikäihmisiä, mutta mukana oli muutamia nuorempia ja maahanmuuttajiakin.

KATOAVIEN KIELTEN JA UHANALAISTEN KULTTUURIEN TUKEA

Kolmivuotinen inkerinsuomalaisten, inkeroisten ja vatjalaisten kielen ja kulttuurin tukiprojekti toteutettiin Leningradin alueella toimivien järjestöjen kanssa Pohjoismaiden Ministerineuvoston tukemana vuonna 2010 ja 2012–2013.

Ensimmäisenä projektivuonna kumppaneina olivat Venäjältä Inkerin liitto, Villa Inkerin palvelutalo Kikkerissä, Virostä Tallinnan Inkeri-seura ja Elias Lönnrot Selts, Tartosta. Jatkoprojektiin osallistuivat Pietarin Inkerin liitto, Soikula-seura, Vatjan kulttuuriseura, Ruijan Kveeniliitto sekä Inkerin kulttuuriseura, joka on toiminut molemmissa projekteissa koordinaattorina.

2009–2010 tuettiin jo alkaneita Leningradin alueen vähemmistökielten: suomen, inkeroiskielen ja vatjankielen ja kulttuurin tuki- ja elvyttämistoimia ja käynnistettiin myös aivan uusia toimintoja. Myös suomi on vähemmistökieli Venäjällä ja inkerinsuomalaiset ovat Leningradin alueella kielellinen ja kulttuurinen vähemmistöryhmä.

Inkerinmaan alkuperäiskansojen inkeroisten ja vatjan kielet ovat vakavasti uhanalaisia kieliryhmiä. Vatjan kielen puhujat lasketaan kymmenissä, inkeroisia on jonkin verran enemmän. Myös inkerinsuomalaisten kielitaito on väestön vanhenemisen ja paluumuuton takia vähentynyt jyrkästi.

Venäjän vuoden 2010 väestönlaskennassa suomalaisia laskettiin olevan koko maassa 20 267 ja inkerinsuomalaisia 441 (kieltä osaa (7 171) (muista kansoista osaa)

Inkeroisia oli 266 (kieltä osaa 75) ja vatjalaisia 64 (kieltä osaa 15).

Toisena ja kolmantena vuonna projektiin osallistui myös Ruijan Kveeniliitto. Kveenit on vanha nimitys, joka nykyisin yhdistetään Pohjois-Norjan suomenkieliseen vähemmistöön. Muinaisten kveenien yhteys nykyisiin kveeneihin on enintään välillinen. Nykyiset kveenit ovat Pohjois-Norjaan eli Ruijaan (Finnmark) 1700- ja 1800-luvuilla pääasiassa Tornionjokilaaksosta, Peräpohjolasta ja Lapista muuttaneiden suomalaisten jälkeläisiä. Tästä väestöryhmästä käytetään joskus myös nimitystä Ruijan suomalaiset sekä norjansuomalaiset ja myös historiallisiin teorioihin pohjautuvaa uudisnimitystä kainut. Kveenien ja inkeriläisten asutushistoria muistuttavat toisiaan. Projektin tavoitteena olikin inkeriläisten ja kveenien välinen toisistaan oppiminen.

Kerromme tässä raportissa aluksi projektiin osallistuneiden kohderyhmien taustoista ja nykytilanteesta ja esittelemme projektiin osallistuneet tahot. Kolmannessa luvussa kerromme projektin toiminnoista ja neljännessä saavutetuista tuloksista ja tulevaisuuden näkymistä

Soikulan laulu -ryhmän jäsenet valmistautuvat viemään syntymäpäivätervehdystä ryhmänsä jäsenelle: marjapiirakkaa, suolakurkkuja ja iloista laulua. Soikulan laulun esittämiä inkeroiskielisiä kansanlauluja on talletettu dvd:lle.

SAAVUTETTUJEN TULOSTEN ARVIOINTI

Pohjoismaiden ministerineuvosto on tukenut Inkerin kulttuuriseuran, Pietarin Inkerin liiton, Vatjan kulttuuriseuran, Soikula-seuran, Elias Lönnrot -seuran (Viro) ja Ruijan Kveeniliiton (Norja) yhteistä hanketta, jonka tavoitteena on suomalaisten vähemmistökielien vahvistaminen ja kulttuurin lujittaminen entisellä Inkerinmaalla.

Projektikumppanit kokoon-tuivat 26.–27.7.2013 Taipalsaarelle Putronniemeen pohdiskelamaan kulttuureittensa tilaa ja arvioimaan projektin aikana saavutettuja tuloksia. Samassa yhteydessä järjestettiin kaikille avoin kulttuuritapahtuma.

Kolme vuotta on toisaalta pitkä aika, mutta toisaalta kovin lyhyt tuokio maailman muuttamiseen. Erityisesti inkerikkojen ja vatjalaisten kohdalla kielen ja kulttuurin hiipuminen on jatkunut pitkään, minkä vuoksi kovin dramaattisia muutoksia ei kukaan voi odottaa. Projekti on edennyt pienten askelten periaatteella, ja tekoja on tehty ruohonjuuritasolla, ihmisten parissa. Merkkejä pysyvistä tuloksistakin on nähtävissä.

VATJALAISET

Yksi oman ympäristön mittakaavassa toteutunut, lähes vallankumouksellinen toimintojen sarja ovat Luutsassa järjestetyt vatjan kielen ja kulttuurin kesäkurssit, jotka ovat muodostuneet paikkakunnalla erittäin suosituiksi.

Vatjalaiset laulut kaikuvat uudessa museotalossa kesällä 2013. Kuva

Vähemmistökielien ja -kulttuurien tilaa pohtineen seminaarin osanottajat paneelikeskustelussa. Vas. Marina Ilina, Dmitry Harakka, Vladimir Kokko, Heinike Heinsoo, Helena Miettinen ja Kaisa Maliniemi.

Vatjaa äidinkielenään puhuvia ihmisiä on enää vähän, vain viitisen henkeä. Sellaisia, jotka puhuvat sitä jonkin verran, on ehkä 10.

Heinike Heinsoon mukaan Luutsan kurssit ovat tuoneet paikalle joka kerta myös uusia ihmisiä. Kielitunneilla on käynyt pääasiassa aikuisia tai ikäihmisiä, mutta musiikki- ja tanssiopetuksessa on ollut myös lapsia ja nuoria. Kurseille on osallistunut myös Tarton yliopiston fennougristiikan opiskelijoita, jotka ovat tehneet samalla kenttätöitä ja nauhoituksia sekä valokuvanneet ympäristöä. Koska ei ole olemassa vatjan kirjakieltä, eri seutujen ja kylien murteiden kesken vallitsevien erojen huomioon ottaminen asettaa omat haasteensa. Kurssit ovat toimineet. Säännöllisesti opetukseen osallistuneiden ihmisten kielitaito on kohentunut.

Onnistumisen kannalta keskeistä on ollut Joenperän koulun apulaisrehtorin Marina Petrovan toiminta kurssien hyväksi. Hän on järjestänyt koululta kurssipaikan, mahdollisuuden ruokailuun ja opettajien yöpymiseen. Kurseista on tullut paikallisten vatjalaisten ”kesän kohokohta”, johon on jo totuttu.

Heinike Heinsoo ja Tarton yliopiston opiskelijat ja kurssin opettajat ovat itse valmistaneet

kurseilla käytetyn oppimateriaalin, sillä valmista ei ole. Tänä kesänä valmistettiin myös vatjalainen lauluvihko. Vatjan aapisen / lukukirjan aikaan saaminen olisi seuraava tärkeä toimi. Vatjan sanakirjat ovat jo olemassa. Suunnitelmissa onkin ABC-čirjan/lukukirjan aikaansaaminen. Mooses Putron muistosäätiö on saanut hankkeeseen avustuksen.

Vatjan kieltä on kohta vuoden ajan opiskeltu myös sosiaalisessa mediassa. Facebookissa toimii ”Sana vatjaa päivässä” –sivusto, joka aloitettiin vuoden 2012 loka-kuussa kokeiluna. Heinike Heinsoo suunnittelee sanat, Helena Miettinen vie ne ko. nettisivulle. Ruotsissa asuvat inkeriläiset seuraavat sivuja ja kääntävät sanat ruotsiksi. Sivun suosio on yllättänyt kaikki: Sana vatjaa päivässä –sivua seuraa 458 ihmistä useissa eri maissa!

Tärkeä tapahtuma Vatjan kulttuurin aseman ja arvostuksen kannalta on Luutsaan avattu Vatjan museo. Museo on rahoitettu Ust-Lugan sataman kaasuyhtiön Siburin tuella ja siitä suunnitellaan kulttuurin monitoimikeskusta. Museossa voi jo pitää tilaisuuksia, esimerkkinä toukokuussa järjestetty vatjan kielen päivä, mutta oheistilat ovat vielä kesken. Paikallisille asukkaille museo merkitsee paljon, sillä kaksi edellistä museota tuhoutui tulipalossa. Vaikka museota ei ole vielä virallisesti rekisteröity, ihmiset tuovat sinne jo esineitä.

Museolla pidettiin myös vatjalaisten vuotuiset kesäjuhlat. Virallinen taho on suhtautunut museohankkeeseen hieman torjuvasti. Paikallishallinto oli vähällä kieltää kesäjuhlien pitämisen. Leningradin alueen viranomaiset eivät tunnusta museota, koska sitä ei ole ”virallisesti” perustettu. Sibur-yhtiön ja aluehallinnon edustajat tulivat kuitenkin käymään juhlassa. Tällä hetkellä museota hoidetaan vapaaehtoistyönä. Pääongelma on se,

että rahoittava yhtiö katsoo oman osuutensa olevan lopussa, kun museo on rakennettu. Ongelmaksi jää, miten museon ylläpito hoidetaan tulevaisuudessa. Naapurissa sijaitseva Ust-Lugan satama on valtava laitos, jossa käy kaiken aikaa tärkeitä vieraita Venäjältä ja ulkomailta. Museosta voisi tulla kulttuurinen käyntikohde, jonne vieraat voitaisiin tuoda.

Tietoa Vatjasta ja vatjalaisista on saatavilla myös Vatjan virtuaalimuseon kautta. Sivuston ovat koonneet pääasiassa Vatjan kulttuuriseururan aktivistit Katja Kuznetsova ja Tatjana Jefimova. Sivujen tekninen valmistus ja nettiin vienti on ostettu pietarilaiselta alan yritykseltä. Tukiprojektin avulla virtuaalimuseon tekstit on käännetty suomeksi, viroksi ja englanniksi, mikä edesauttaa Vatjaa koskevan tiedon saatavuutta maailmanlaajuisesti.

PYSYVIÄ VAIKUTUKSIA

- Kiinnostus kieltä ja kulttuuria kohti kasvanut. Lisäys näkyy kielikurssien suosion kasvamisena ja paikallisen väestön aktivoitumisena.
- Sosiaalisessa mediassa julkaistava Vatjaa sana päivässä - sivusto lisää kiinnostavuutta useassa eri maassa.
- Vatjan virtuaalimuseo tarjoaa tietoa Vatjasta ja vatjalaisista maailmanlaajuisesti: venäjäksi, suomeksi, englanniksi ja viroksi.
- Uusi museorakennus tarjoaa puitteet monipuoliseen toimintaan.
- Ensimmäinen vatjalainen alkeisoppikirja ilmestyy vuonna 2015.
- Verkostoituminen on lujittanut paikallista kansalaistoimintaa.

INKERIKOT

Myös inkerikko- (inkerois-) kielen suuri ongelma on vähäinen puhujien määrä ja sen jatkuva väheneminen. Inkeroisilla on myös huutava pula kieltä hyvin hallitsevista opettajista. Projektin aikana olikin vaikeuksia, kun inkeroisikielen kursseja pitänyt Nikita Djatchkov oli armeijassa.

Hetki ennen konserttia Gorokin kulttuuritalolla kesäkuussa 2011. Kuva Helena Miettinen.

Djatchkov oli kuitenkin suunnitellut lasten kurssin ohjelman ennen armeijaan lähtöään, joten kurssi pystyi jatkumaan. Inkerikkokielen kursseilla kävi viikoittain noin kahdeksan nuorta, mitä on pidettävä kohtalaisen hyvänä tuloksena. Kurssi on ajan kuluessa muuttanut muotoaan kurssista keskustelupii-riksi. Kurssilaiset ovat olleet motivoituneita ja pitivät opetuksesta. Pääongelma on ollut, että opettaja on joutunut toimimaan yksin ilman tutoria, jonka kanssa keskustella periaatteista. Kursseja haluttaisiin jatkaa myös projektin päättymisen jälkeen.

Projektiin kuuluvana toimintona Soikula-seura julkaisi inkeroisikielisen lasten värityskirjan, mutta paikallinen päiväkodin johtaja suhtautui hyvin varautuneesti sen käyttöön. Värityskirja otettiin käyttöön päiväkodissa vasta tänä keväänä. Inkerikkokieline kalenteri on käytössä, ja se toimii osaksi myös kielenoppaana.

Huomattava puute on kunnollisen sanakirjan puuttuminen. Inkerois-venäläistä sanakirjaa ei ole.

Soikkolanniemellä on valmistettu projektiin liittyen, viranomaisen luvalla katu- ym. kylttejä, joissa nimet on kirjoitettu inkerikkokielellä. Samanaikaisesti on esiintynyt ongelmia. Viranomaiset yrittivät estää inkerikkojen kesäjuhlan inkerikkokielisten kylttien takia. Lupa saatiin kuitenkin vain kaksi päivää ennen juhlaa.

Soikkolanniemellä ilmestyy Soikula-seuran lehti Soikinskij

Kraj, joka joskus julkaistaan myös inkerikkokielellä. Kirjoittajia on eri puolilta, monet haluavat kirjoittaa etenkin osastoon ”Sananlaskuja ja tarinoita”. Lehdellä ei ole päätoimittajaa, vaan toimitusneuvosto. Lehdessä pyritään julkaisemaan ilmoitukset kursseista ja tapahtumista. Myös inkerikot ovat sosiaalisessa mediassa, jossa toimii Facebook-sivu Inkerikot. Seuraajia on tällä hetkellä 52.

Lauluyhtye Talomerkit on julkaissut CD-levyn, jossa on 16 kappaletta. Tarkoitus on jatkaa tuottamalla toinen CD Soikulan laulu-yhtyeen lauluista. Inkerikkokalenteria on tarkoitus julkaista edelleen.

PYSYVIÄ VAIKUTUKSIA

- Kiinnostus inkeroisikieltä ja kulttuuria kohtaan on lujittunut myös nuoremman sukupolven parissa.
- Kielenopetusta on käynnistetty jo lastentarhatasolla.
- Inkeroisikielinen sanasto on hyvä alku alkeisoppikirjan toimittamiseen.
- Kielen elpyminen näkyy osittain inkeroisikielisessä sanomalehdessä.
- Inkeroisikieliset tienviitat tuovat näkyvällä tavalla paikkakunnan alkuperäistä historiaa esille.
- Inkeroisikielisen kansanmusiikin levyttäminen tuo musiikkia laajalle kuulijakunnalle ja lisäksi tallentaa sitä tulevia sukupolvia varten.
- Inkeroisten kesäjuhlaperinne tekee kulttuurista elävän osan vuotuista ajankiertoa.
- Projektin aikana solmitut kontaktit ovat lujittaneet kansalaisyhteiskuntaa.
- 15 soikkolanmurteella laulettu kansanlaulun levytys oli tärkeä kielen ja kulttuurin tallentamisteko.
- Rekonstruoitu kahdeksan inkeroisten kansanpuvun hametta, sarafania ja vyöliinaa.

Teksti: Helena Miettinen

HEVOSTEN JA PUKINPÄIVÄ

JA MUITA INKERIN SYKSYISIÄ PERINNEJUHLIA

Inkerissä vuotuisen ajankiertoon kuuluva tapaperinne oli aikoinaan vahvaa. Juhlat ja perinteet vaihtelivat paikkakunnittain. Inkerinmaalla siis ”kesäfestareita” riitti, jos kenellä olisi ollut aikaa ja mahdollisuutta niillä kierrellä.

HEVOSTEN PYHÄ

Elokuun merkkipaaluja olivat Laurin päivä 10.8., oleva Marian 15.8. ja Pärtylyn päivä 24.8.

Elokuun 10. päivää vietetään vuonna 258 Roomassa marttyyrikuoleman kärsineen Pyhän Laurin muistoksi. Inkerissä syksyn katsottiin alkavan Laurin ja Pärtylyn päivistä. ”Ei sikiä siipilintu päivän Perttulien perästä”: Elonkorjuu ja ruukiin syyskylvöt aloitettiin Laurina. Myös lampaat kerittiin. Erityisesti inkeröiden parissa Laurin päivänä vietettiin hevosten juhlaa.

Laurina – hevosten pyhänä – hevosille tuotiin ensimmäistä kertaa uutta kauraa. Hevosia ei pidetty töissä, vaan tuotiin kirkon eteen. Kirkonmenojen jälkeen pappi siunasi hevoset vihkivedellä. Soikkolassa hevosille leivottiin satulan mallinen leipä, johon rikottiin kananmuna päälle. Leipä

annettiin hevosille, muna hevosmiehelle. Joenperässä hevosen päivänä olivat markkinat, jossa juotiin olutta ja tanssittiin.

PAARITSAN PUKINPÄIVÄ

Kolppanassa Paaritsan kylässä sadonkorjuuta juhlettiin neljä päivää ns. Pukinpyhinä. Tarinan mukaan Pukinpyhä juontuu uroskauriista, joka oli Paaritsan markkinoiden aikana tullut juomaan purosta vettä. Kylän pojat olivat saaneet eläimen kiinni ja sitoneet sen punaisella nauhalla sarvistaan kiinni myllynsiipeen. Kun mylly oli pantu pyörimään, pukki parka kiersi mukana mäkättäen. Aikansa kiusattuaan, pojat teurastivat pukin metsässä ja paistoivat lihat nuotiolla.

Toisen tarinan mukaan Pukinpyhät olivat saaneet alkunsa, kun katovuotena miesten palatessa myllyltä vähäiset jauhot pussissaan kauris oli kävellyt kohti miehiä. Miehet teurastivat kauriin ja jakoivat lihat kyläläisten kesken.

Ruudalla oli keskeinen sijansa Pukinpäivien viettämässä. Myöhemmin kauriin sijasta juhliin teurastettiin lammas tai pässi. Lisäksi tarjolla oli

erilaisia sylttyjä, piirakoita ja juomana olutta ja viinaa. Paaritsan Pukinpäiviin tuli väkeä koko Inkeristä ja juhlat sisälsivät karnevalistisia piirteitä, kun ihmiset pukeutuivat hassuihin vaatteisiin. Samaan aikaisesti pidettiin Paaritsan markkinat, jolloin paikalle saapui myös ilveilijöitä ja silmäkääntäjiä. Illalla nuoriso tanssi kulttuuritalolla haitarin säestyksellä.

Elokuu. Gennadi Leontjevin kuvitusta Lilja Kuivasen kirjaan Inkerin ajantieto.

INKERILÄISTÄ SUKUTUTKIMUSTA

Pekka Wikberg, Risto Toivonen

”Isovanhempani ovat syntyneet Inkerinmaalla. Haluaisin saada heidän suvustaan tietoja?” Suunnilleen näin alkaa moni sähköposti, joka tulee osoitteeseen ”sukututkimus@inkeri.com”. Siihen vastaamme ja pyydämme lähettämään kaiken mahdollisen tiedon, joka kysyjällä on: nimet, syntymäajat, syntymäseurakunnan ja mielellään kylän tarkkuudella. Näillä perustiedoilla voidaan nopeasti nähdä onko mahdollista löytää tietoja kysyjälle. Kaikista seurakunnista ei ole meillä käytettävissä kirkonkirjoja. Inkerissä oli yli 30 suomalaista evankelisluterilaista seurakuntaa, joista noin 20:stä löytyy kirkonkirjoja Suomesta tai Virosta. Ortodokseista ei ole käytettävissä juuri mitään tietoja. Sata vuotta vanhemmat kirkonkirjat ovat luettavissa suoraan netistä, joten se helpottaa työtä. Nuorempien tietolähteiden tutkimiseen tarvitaan tutkimuslupa, mm. Inkerin siirtoväen kortisto 1943–44 on luvanvarainen. Kyseinen kortisto on hyvä tietolähde niille, joiden vanhempia tai sukulaisia on ollut sota-aikana Suomessa. Kirkonkirjojen lisäksi on monia muitakin hajanaisia tietolähteitä, joista voi hyvällä tuurilla löytää sukulaisiaan tai viitteitä heistä, mm. kirjoja ”Inkeriläiset, kuka kukin on”, Kolppanan seminaarin oppilasmatrikkeli 1913, vainouhrien luetteloita jne. Monista inkeriläisistä löytyy tietoja, mutta ne ovat kovin hajallaan.

Jos sukusi on kotoisin Tuutarin tai Hietamäen seurakunnista, voi helposti löytää esi-isiä ja -äitejä 1700-luvun alusta saakka. Silloin saa jo rakennettua todella suuren sukupuun.

Kyselyjä meille tulee tasaisesti muutama kuukaudessa. Niitä on tullut Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Eestistä, Venäjältä, Italiasta, Australiasta, Saksasta, siis ympäri maailmaa. Netti ja sähköposti ovat mahdollistaneet tämän kaiken. Inkeriläisjuuriset ihmiset voivat pitää yhteyttä eri puolilta maailmaa.

Ihmisiltä saatu palaute korvaa monesti sen työn, jonka olemme tehneet. Jo pelkän syntymäajan selvittäminen tai esi-isän löytäminen saatikka laajemman sukujoukon selvittäminen saa aikaiseksi haltioitu-

Sukutukijamme toimivat vapaaehtois pohjalla, mutta toiminnasta aiheutuu kuluja, joiden peittämiseksi joudumme perimään pienen korvauksen Sukututkimuspalveluista peritään muilta kuin Inkerin kulttuuriseuran jäseniltä yhtä henkilöä koskevasta selvityksestä 15 euron korvaus ja useampaa henkilöä koskevasta selvityksistä perittävä maksu on 30 euroa. Jos sukututkija joutuu tekemään arkistokäynnin, kuluihin lisätään matkakulut.

Perhekuva Inkeristä. Anna-Maria, Antti ja Hilma Salakka 1900-luvun alussa.

neita kiitoksia. ”En olisi voinut ikinä uskoa saavani tällaista tietoa, tuhannet kiitokset” tai ”On todella hienoa työtä, jota arvostan”. ”Paljon kiitoksia näistä tiedoista. Olen hyvin iloinen löytyneistä esivanhemmista. Ketään heistä en ole tavannut, mutta ovat ainakin paperilla.” Palautteesta näkee, kuinka tärkeää on saada tietoa aikaisemmista sukupolvista, vaikka vähemmänkin.

Jos jokin asia askarruttaa suvustasi, niin kannattaa ottaa yhteyttä: sukututkimus@inkeri.com tai lähettää kirje Inkerin kulttuuriseuraan.

KUULUTKO SUKUUNI -TAPAHTUMA

11.-12.10.2014 Vantaan ammattiopisto Varian Tennistien toimipisteessä Tennistie 1, 01370 Vantaa (lähellä Hiekkaharjun rautatieasemaa). Inkerin kulttuuriseuralla on tapahtumassa oma osasto.

INKEROISTEN KANSANMUSIIKKIA LEVYLLÄ

Inkeröiskieltä puhuvien tarkkaa määrää ei tiedetä, mutta kielen taitajia on enintään muutamia satoja. Kieli on siis sukupuuttoon kuolemassa. Inkerikkojen etujärjestö Soukula seura on viime vuosina ponnistellut paikallistasolla monin keinoin inkeröiskulttuurin elvyttämisen puolesta. Myös kulttuuriperinteen säilyttäminen tuleville sukupolville on listalla. Työtä tehdään ylivoimaisilta tuntuvista vaikeuksista huolimatta. Inkeröisten musiikkia on nyt kuultavissa uudelta levyllä.

Viime vuosina inkerikkojen kulttuuri ei ole kiinnostanut ainoastaan tutkijoita - kansatieteilijöitä, etnomuusikkoja ja kielitieteilijöitä. On ilahduttavaa, että inkeröisten perinteinen musiikki, jota aikaisemmin esitettiin Soikkolan niemimaalla, on tullut tunnetuksi myös laajemmalle yleisölle. Kiitos tästä kuuluu kahdelle kansanmusiikkiryhmälle: «Talomerkit», Pietarin Inkerin liitosta ja inkerikkojen Soikulan Laulut – ryhmälle Gorkin kylästä Kingisepin alueelta. Kahden viimeisen vuoden aikana ryhmien esittämiä perinteisiä inkeröisten lauluja on tallennettu CD-levylle.

Albumi *Soiva laiva* oli toinen Talomerkkien levy. Sen levyttämisessä käytettiin lähteinä Suomessa ilmestyneessä kirjassa *Kansanlauluja Inkerinmaalta* olevia vatjalaisten ja inkerikkojen kansanlauluja sekä aineistoa Leningradin aluehallinnon kulttuurin ja taiteen keskukselta. Levy sisältää erityyppisiä kappaleita, joiden avulla opiskelijat ohjataan ymmärtämään inkeröisten kansanmusiikin kauneutta, tekstien lyriikkaa ja muotoa sekä sävelkuvioita.

Albumi *Tulka nooret tydöt* on Soikulan lauluryhmän vuosien työn tulos. Levy on julkaistu Leningradin alueen Sivistys-, taide- ja kulttuurikeskuksen tuella sekä Inkerin kulttuuriseuran ja Soikulaseuran yhteistyöprojektin tuloksena. Yhtye on jo 20 vuotta esiintynyt menestyksellisesti lukuisissa konserteissa ja nyt myös tätä hienoa musiikkia pystyy kuuntelemaan myös levyllä. Levyn punaisena lankana on pieni tyttö, joka pyytää isoäitiään kertomaan vanhoista ajoista ja laulujen avulla saadaan tietoa siitä, miten aikaisemmin paimennettiin karjaa, juhlittiin häitä ja miten inkerikot pitivät hauskaa.

Toiveena on, että levyille on tallentunut edes pieni osa inkeröisten kulttuuria ja lauluperinnettä. ainakin

*Irina Demidova
Filosofian tohtori*

LENINGRADIN SAARTORENKAAN SUOMALAISISTA PERUNAKELLARI INKERILÄISTEN PELASTUKSENA

Tammikuun 27. päivänä 2014 tuli kuluneeksi 70 vuotta Leningradin piirityksen päättymisestä. Leningradin saarto on toisen maailmansodan historian kaikkein traagisimpia vaiheita. Piirityksen aikana kaupungissa kuoli ainakin 641 000 ihmistä, joidenkin arvioiden mukaan jopa yli 800 000. Noin puoli miljoonaa piirityksen uhria on haudattu Leningradin liepeillä olevalle Piskarjovin hautausmaalle. Piirityksestä hengissä selvinneistä on käytetty nimitystä blokadnik. Inkeriläisiä jäi saartorenkaaseen arviolta noin 30 000 henkeä. Saksalaisten miehitysalueelle jääneistä inkeriläisistä kirjoitetaan paljon ja tiedetään heidän evakkomatkaastaan Suomeen. Venäläisten sotatoimialueella ja saartorenkaaseen jääneiden inkeriläisten vaiheet ovat jostain syystä jääneet vähemmälle huomiolle.

Saarron takia ruokahuolto oli käytännössä poikki ja kaupungissa alkoi pian ruokapula, mikä talven myötä muuttui nälänhädäksi. Piirityksen aikana ruokaa ja polttoainetta säännöstelltiin. Talvella 1941–1942 kaupungissa ei ollut juoksevaa vettä, lämmitystä eikä julkista liikennettä ja sähköä sai vain ajoittain. Pienimmillään henkilöä kohti määrätty ruoka-annos oli 125 grammaa leipää päivässä. Ainoa yhteys oli Laatokan poikki kulkenut ns. Elämäntie. Ihmisten kärsimyksiä on lähes mahdoton kuvitella saati sitten ymmärtää.

Venäläisten sotatoimialueella, lähinnä Pohjois-Inkerissä asuvien inkerinsuomalaisten kohtalosta oli päätetty Smolnassa jo 24. elokuuta 1941 ja epäluotettavaksi leimattu vähemmistö oli tarkoitus karkottaa Siperiaan ja Kazahstaniin. Ilmeisesti lähellä vihollisen rajaa asuvat, heidän kanssaan samaan kansallisuuteen kuuluvia ihmisiä pidettiin turvallisuusriskinä. Siirtoja ei kuitenkaan ehditty aloittaa, kun saksalaisjoukot valloittivat Lyyssin (Schlisselburgin) Laatokan rannikolla 8.9.1941 ja samalla katkesivat kulkuyhteydet Leningradista sisämaahan. Rintamalinja kulki Neva-joen etelärantaa pitkin lähellä Kolpinoa, sieltä Lihun kautta Strelnaan. Pavlovks ja Krasnoje Selo olivat jo saksalaisten hallussa. Suomen armeijan joukot olivat Kannaksella lähellä vanhaa Suomen rajaa ja muodostivat piirityksen pohjoissektorin.

Seuloskoista alkava Elämäntie päättyy Laatokan rantaan, jossa on myös Leningradin piirityksen tapahtumista kertova museo ja monumentti. Kuva Helena Miettinen, 2008.

Pietarin Inkerin liiton entinen puheenjohtaja Vladimir Kokko kertoo artikkelissaan (Inkeriläisten Viesti 2/2014), että itse Leningradin kaupunkiin jäi kuitenkin suhteellisen vähän inkerinsuomalaisia, he olivat pääasiassa töissä asevoimien palveluksella. Suurin osa asui maaseudulla, missä elintarvikepulaa helpotti oma perunapello ja lehmä ”liävässä”. Työntekijöistä oli kuitenkin kova pula, miehet oli kutsuttu armeijaan ja puolustivat kaupunkia saksalaisten hyökkäyksiltä. Työkäisten naisten oli pakko tehdä kolhoosin työtä ja osallistuiivat puolustuskohteiden rakentamiseen ja Rääpyvällä myös turpeen nostoon. Oma talous hoidettiin lasten ja vanhusten voimin. He nostivat perunat ja korjasivat lehmille rehua. Perunat ja hapankaalilynnnyri kellarissa sekä lehmän lisäksi olivat inkeriläisten pelastus.

Kokoon mukaan syystalvella Inkerin maaseudulla vaelsi epämääräistä väkeä ryöstelemässä öisin perunakellareita ja jopa päiväsaikaan rosvoit tunkeutuivat sisälle taloihin ja veivät lehmätkin mennessään, kun tiesivät, ettei naisista ja vanhuksista ole vastusta. ”Linnasta” kävi myös nälkäisiä, jotka halusivat vaihtaa kulta- ja hopeaesineitä ruokaan. Jotkut inkeriläiset lankeivat kiusaukseen ja saivat käteen kultaa, mutta jäivät talveksi ilman ruokaa. Pakkastalvena 1941–1942 myös Inkerin maaseudulla nähtiin nälkää ja satoja ihmisiä kuoli.

Elokuussa 1941 päätetty inkeriläisten karkotussuunnitelma ei ollut unohtunut ja maaliskuussa 1942 Smolnasta tuli käsky suomalaisväestön siirtämisestä pois saartorenkaasta. Koneisto lähti nopeasti pyörimään ja jo maaliskuun viimeisen viikon aikana kaikki suomalaiset karkotettiin Siperiaan.

Keltossa ja Rääpyvällä asuneet kuljetettiin junalla Myllyojan asemalta Laatokan rantaan Osinovetsiin, josta matka jatkui kuorma-autoilla pohjoiseen

jään yli 30 kilometrin päässä olevaan Kabonaan. Mukaan karkotettavat saivat ottaa vain 15 kiloa tavaroita. Jotkut kuljetusautot vajosivat jäihin, osa tuhoutui pommituksissa.

Kabonassa karkotettavat lastattiin nimelistojen mukaan härkävaunuihin ja vähintään kuukauden kestänyt Siperian matka alkoi. Monille matka jäi viimeiseksi. Ihmiset sairastuivat ja heikommat (lapset ja vanhukset) menehtyivät. Vainajia ei ehditty haudata, vaan ruumiit jätettiin radan varrelle...

Matkalla kuolleita arvioidaan olevan pari tuhatta. Näin Leningradin saarto päättyi inkerinsuomalaisten osalta ja heidän selviytymistarina Siperiassa alkoi. Paluu kotikonnuille käytännössä tuli heille mahdolliseksi vasta Stalinin kuoleman jälkeen.

Leningradin piiritykseen jääneet inkerinsuomalaiset saavat nykyisin kahta lisäeläkettä: saarrosta selviytyneiden lisää ja kansallisuutensa takia vainottujen lisää.

Teksti perustuu Wladimir Kokon artikkeliin Inkeriläisten Viesti -lehdessä 2/2014.

KAIKEN SÖI, MITÄ KAUPASTA SAI

Kurkulanniemellä syntynyt Leander Seppänen (k. 1994 Helsingissä) selvisi hengissä Leningradin piirityksestä. Hän muutti Suomeen jo 1960-luvulla ja toimi tulkkina.

”Meillä olivat kortit ja normit, mutta ei niillä kaupasta välttämättä saanut mitään, kun ei ollut mitään myytävää. Kaiken söi, mitä kaupasta sai. Monen kuukauden ajan päivittäin sai vain 250 grammaa leipää. Ihmiset ovat monesti ihmetelleet, miten onnistuin säilymään hengissä samaan aikaan, kun monet muut kuolivat nälkään. Se oli kuitenkin liian yksinkertaista, sillä hain kaupasta kerrallaan vain yhden päivän annoksen. Leikkasin leipäpalan vielä kolmeen osaan, sulatin lumesta vettä ja keitin sen leivän kanssa. Ja kestin. Kaikki eivät osanneet sillä tavalla elää, vaan ottivat kaupasta kerrallaan niin paljon kuin sai. Sitten söi helposti koko viikon normin yhtenä ainoana päivänä. Ajattelin silloin kaiken epätoivon keskellä, että jos tästä vielä hengissä selviän, tyytyisin lopun ikäni vähään.

Piiritetyssä kaupungissa ruuaksi kelpasi kaikki mahdollinen. Ensimmäin katosivat kaupungilta kissat ja koirat, mutta kun alkoi lapsia kadota, niin huhuttiin, että ihmiset söivät jopa toisiaan. Totuutta ei kukaan tiedä, mutta jotkut säilyivät kuitenkin pulskina ja punaposkisina, kun toiset olivat pelkää luuta ja nahkaa.

Kevättalvella, kun kuljetukset Laatokan yli alkoivat, ei kenenkään olisi enää tarvinnut nälkään kuolla. Ruoka-annokset olivat nousseet ja kaupunkilaiset saivat jo puoli kiloa leipää, vähän sokeria ja

30 ryynejä ja vähän voitakin.”

KUOLEMA VAI ELÄMÄ?

Haastattelin vuonna 1998 Toksovassa vuonna 1908 syntynyttä Helmiä. Hän asui lastensa kanssa Leningradin piiritysajan Toksovassa ja karkotettiin maaliskuussa 1942 Siperiaan. Mies oli kaatunut sodassa jo ennen karkotusta.

”Ruuan kanssa piti olla viisas. Ne ottivat kaiken pois. Mies kaivoi ennen sotaan lähtöään sellaisen ja pani kuoppaan lunta. Panin perunat siihen kuoppaan peittoon –olkia ja heinää. Ne säilyivät. Selitä sitten aina otin ja annoin toisille sukulaisillekin. Jäätin eloon. Mutta kaikkihan ne veivät, ne sotilaat. Tulivat ja veivät kaiken. Ties mistä löysivät.

Ja sitten lähettivät meidät Siperiaan 42. vuonna 28. maaliskuuta. Meille sanottiin, että olli kaksi tuntia aikaa, kyllä kerkeätte lähtekää. Ovet pistettiin kiinni. Ja sitten mentiin. Mentiin. Meillä oli semmoinen pikkuinen kelkka. Pienempi poika oli vain kuukauden vanha. Panin lapsen kelkkaan ja jotain nuttua siihen. Oli vielä minun miehen veljen poika ja perhe. Yhdessä lähdettiin veljen perheen kanssa: nainen ja kolme poikaa. Sitten asemalle. Siellä sitten kolme päivää odotettiin, ja ne pommitti sitä asemaa.

Ja sitten lähtivät viemään Laatokan yli. Sen tien, kuoleman tien yli. Vai miten se on venäjäksi? Maaliskuussa alkoi olla lämpimät ilmat. Vesi oli jään päällä ja monet autot menivät jään alle. Vaarallistahan se oli. Odotettiin, mitä siitä tulee. Kuolema vai elämä.

Laatokan toisella rannalla juna odotti. Alkoivat meille antaa velliä siinä junassa. Kuka kuoli, kuka jäi eloon. Miehen veljen vaimo mennessä vilustui, kun avonaisessa autossa ajettiin 38 kilometriä Laatokan jäällä. Hän kuoli matkalla ja myös pienemmän pojat kuolivat. Isompi poika oli 14-vuotinen. Minun piti ottaa hänetkin huolekseni.

Siperiaan meitä vietiin ja jouduttiin Hanti-Mansiinkin. Siellä oli köyhyys. Yhteistalous oli, ei sieltä mitään saanut. Ei leipääkään. Ei lapsillekaan yhtään leipää. Minä kun kävin työssä, minulle kouroja annettiin kilo päivässä. Niitä piti kuivattaa ja jauhaa.

Se Siperiassa olo oli paha. Lapset nälässä. Ja työ oli kovaa. Hevosien kanssa en oppinut ajamaan. Neljä hevosta, kaksi naista. Sanottiin, että piti lumen sisästä hakea lehmille heinää. Sitten jäitä vetämään. Hakkasivat joesta jäitä.

Sain työpäiviltä sen verran rahaa, jotta päästiin pois Siperiasta. Kotiin tultiin. Talo oli paikallaan. Mutta meille annettiin 24 tuntia mennä takaisin Siperiaan. Millä rahoilla? Piti olla suuret rahat matkaan. Sisko asui Petroskoissa, hän oli sota-aikana joutunut sinne. Sitten sinne mentiin. Se oli vuosi 47. Petroskoissa asuin 40 vuotta ja siellä työskentelin.”

Haastattelut Helena Miettinen 1985

MARKKINAHUMUA JA KANSANKULTTUURIA VATJALAISTEN JA INKERIKKOJEN KESÄJUHLILLA

Heleän helteisenä heinäkuun viikonloppuna 12.-13.7. pidettiin vatjalaisten ja inkerikkojen perinteiset kesäjuhlat Inkerinmaalla. Vatjalaiset juhlat Luutsassa, inkerikot Soikkolanien Vistinässä. Juhlat on ennenkin pyritty järjestämään peräkkäisinä päivinä, että kauempaa tulleet voisivat helpommin osallistua molempiin. Nyt kummankin juhlanjärjestäjän kesken näytti olleen entistä enemmän koordinaatiota.

Nuorempi polvi pitää kansallispukujen sijasta mieluummin esim. tällaisia Ingrida-t-paitoja.

Vatjalaisten juhille antoi komeat kehykset uusi Vatjalaismuseo Luutsassa. Koska sää oli kaunis, oli ohjelma pyöröhirsirakennuksen piha-alueella, jonne oli tuotu penkkejä – mutta aivan liian vähän: monet ikäihmiset saivat turhaan etsiä istuinpaikkaa, ja yleisön kävely ympäriinsä teki tilaisuudesta hieman levottoman. Alkajaisiksi marssivat areenalle juhlaisten fanfaarien saattamana kukkakimppuja kantaen kansallispukuiset naiset – mukana monia vatjan kesäkursseilta tuttuja mummoja, ja myös nuorempaa väkeä. Inkerin kulttuuriseuran monena vuonna Joenperällä järjestämiä vatjan kielen ja kulttuurin kesäkursseja kaipahtiin. Kuuluttajatar vaikutti ammattiesiintyjältä, eikä kukaan kyläläisistä häntä tuntenutkaan, hän oli Pietarista ja puhui vain venäjää. Vatjan kieli loisti juhlassa poissaolollaan; sitä oli vain joissakin ohjelmanumeroiden lauluissa. Muuan ukkeli esitti vatjaksi lyhyen tervehdysten, mutta kieltä hän ei tainnut osata ollenkaan, kun luki sanottavansa vaivalloisesti paperista.

Ohjelman sisältö oli perinteinen hallintoelinten edustajien puheineen, lauluineen ja tansseineen sekä lopussa odotettu yhteinen ruokailu. Marina Iljina toi Vatjan kulttuuriseuran tervehdysten. Mummojen lauluyhtye teki vaikutuksen aitoudellaan, ja Marina Petrovan ohjaama lasten yhtye Linnut esitti hellyttävästi vatjalaisia lauluja kuten Tulkaa kokkia kiittelemään ja Mikkel Kikkel. Yhtyeen toiminnan jatkuvuudesta jo vuosia oli osoituksena se, että Marina kutsui paikalle yleisön joukosta joitakin entisiä yhtyeen jäseniä – ei enää lapsia, vaan neitosiksi ja nuorukaisiksi vart-

tuneita.

Viistinän kulttuuritalon edustan aukio täyttyi jo hyvissä ajoin inkerikkojen juhille tulleista myyntikojuista. Juhlahan juontaa juurensa paikkakunnalla olleen kalastuskolhoosin ”Kalastajien päivästä”. Tunnelma vastasi suunnilleen tavallisia kesäisiä markkinoita. Tarjolla oli monenlaista käsityötä ja muuta pikkutavaraa, työnäytöksiä saven dreijaamisesta

rukilla kehrukseen, pientä suuhunpantavaa sai ostaa grilleistä ja kioskeista. Lapsia oli muistettu pompulinnalla ja sähköautoradalla, olipa mukana eläviä eläimiäkin. Inkerikkotyöt myivät omatekoista, virkistävää raparperijuomaa. Vistinän ja koko Soikkolanien erikoisuus ovat pari vuotta sitten lanseeratut inkeroiskieliset tienviitat. Tosin niiden pystyttäminen aikoinaan ei ollut ongelmatonta – ne kun eivät automaattisesti saaneet viranomaisten siunausta.

Yleisön istuimista oli Vistinässäkin puutetta. Ehkä tarkoitus olikin järjestää avoin iltapäivä, jossa tultiin ja mentiin ja käveltiin ympäriinsä.

Luutsan ja Vistinän juhlien ”standardisoimisesta” todisti se, että niiden rakenne oli suunnilleen yhteneväinen. Alussa toistui kukkia kantavien naisten sisäänmarssi – tosin Vistinässä he olivat minihameisia neitosia päässään valtavat kukkalaitteet. Lipunnosto fanfaarein kuului alkuseremonioihin. Sama näyttävä daami oli kuuluttajana kummassakin juhlassa. Ohjelmassa vaihtelivat puheet, soitto-, laulu- ja tanssiesitykset sekä kunniakirjojen jako. Aidon kansanomaisesti laulava Soikkolan laulu ja Dmitri Harakan johtama, uutta levyään ”Souva laiva” esittelevä yhtye Talonmerkit erottuivat edukseen.

Yleisinä havaintoina molemmista juhlista oli pantava merkille, että juhlien ulkoiset puutteet ovat viime vuosina kohentuneet ja koko juhlat muuttuneet vaatimattomista kylätapahtumista markkinahenkiseksi ja ”modernisoituneet”. Yksi häiritsevä tekninen seikka oli molemmissa juhlissa, ja se olisi toisella järjestelyllä kenties voitu poistaa. Yleisö istui vasten aurinkoa, esiintymislava oli varjossa. Vasta-

valo teki ohjelman seuraamisen hankalaksi, ja varsinkin ikäihmiset kärsivät helteessä paahtumisesta.

Aitoja käsitöitä oli tarjolla vähän, mutta paljon rihkamaa. Jotkut piirteet toivat mieleen suorastaan neuvostoaikaisen juhlapönötyksen. Miliisin läsnäolo ja joidenkin ihmisten paperien tutkailu eivät kohentaneet juhlatunnelmaa. Elävän musiikin osuus tuntui vähentyneen; paljon musiikkia tuli nauhalta. Myös kansallispukuja käytettiin vähemmän; yleisön joukossa niitä ei ollut juuri ollenkaan, ja aitojen kansanpukujen rinnalle oli esiintymisasuina tullut räikeitä fantasiapukuja. Venäjän kieli oli tullut vallitsevaksi: vatjaa ja inkeroiskieltä kuuli vain lauluissa, ei lainkaan yleisön keskinäisessä keskustelussa. Sellainen on ajan henki, kehitys kulkee kulkuaan.

Aune Kämäräinen

Inkeröisten kesäjuhlien aluksi tuotiin paikalle Inkerin lippu.

Vatjalaisten kesäjuhlat alkoivat juhlavasti kukkakimppuja kantavien naisten esiinmarssilla.

Inkeröiskieliset tienviitat antoivat hauskaa paikallisväriä juhliin.

Linnut-yhtye on vatjalaisten juhlien vakioesiintyjä. Yhtyeen on perustanut ja sitä johtaa Marina Petrova

Lauluyhtye Talomerkit laulaa inkeröisten, vatjalaisia, suomalaisia ja venäläisiä kansanlauluja. Yhtyeeltä on viimeksi ilmestynyt CD-levy Souva laiva. Keskellä yhtyeen johtaja Dmitri Harakka.

INKERIN KULTTUURIKANAVA

Päätöimittaja: Helena Miettinen.
email: helena.miettinen@inkeri.com.

Jakelu, jäsenasiat: Inkerin kulttuuriseura Käpylänkuja 1, 00610 Helsinki. **Puhelin** 09-2733 22

Toimisto on 1.9. lähtien avoinna keskiviikkoisin klo 15-17. Muina aikoina sopimuksen mukaan.